

L
I
T
T
E
R
A
T
U
R
A

DUA JARO

DUA PERIODO

MOTIVO

BEER
WIE

Responda redaktoro: **Karlo Bodó**

Redaktoroj: **Francisko Szilágyi kaj Ludoviko Totscse**

Ĉefkunlaborantoj: J. D. Applebaum (Liverpool), A. Behrendt (Berlin), F. Bennemann (Leipzig), J. Berger (Köln), M. Blassberg (Krakow), S. Bartha (Budapest), Helmi kaj Hilda Dresen (Tallinn), Stellan Engholm (Nyberget), Jean Forge (Bydgoszcz), Petro Firu (Bucurest), S. Grenkamp Kornfeld (Paris), Parvus Piscis (Budapest), R. Hromada (Praha), Teo Jung (Köln), I. Yurista (Czesztohowa), S. Kamaryt (Bratislava), E. Knutsson (Malmö), I. Lejzerowicz (Lodz), W. Lippmann (Leipzig), Miloš Lukáš (Trnava), Alessandro Mazzolini (Fano), T. Morariu (Cluj), L. N. Newell (Paris), P. Nylen (Stockholm), Jan van Schoor (Antwerpen), Kenelm Robinson (London), K. R. C. Sturmer (London), R. Schwartz (Paris), L. E. Thomson (Pymble, Aŭstralio), G. Waringhien (Lille), Leono Zamenhof, Feliks Zamenhof, Lidja Zamenhof, E. Wiesenfeld (ĉiuj en Warszawa).

Averto: Manuskriptojn la redakcio ne redonas. La rajton, fari en ĉiu ensendita manuskripto stilaĵn korektojn la redakcio rezervas por si, se la verkinto aŭ tradukinto anticipe ne protestas. Por la publikitaj artikoloj, faritaj por la rubriko *Observo*, L. M. pagas sen klišo 10.— pengojn, kun la prunta alsendo de necesaj klišoj 15.— pengojn. La kostojn de la klišosendo kovras LM.

La redakcio akceptas nur unuflanke maŝinskribitajn artikolojn kun sufiĉe larĝaj margeno kaj liniaj interspacoj. Escepte tamen estas akceptataj manuskriptoj kun *desegnita* aŭ tre klare skribitaj literoj.

La nunan numeron ni kompilis el la

jugoslava literaturo

La materialon por la numero grandparte ni dankas al samideanoj I. ROTKVIĆ, D. MARUZZI, J. ŠTEFANČIĆ kaj prof. MODRIJAN.

Literatura Konkurso 1931.

La konkurson partoprenis kvar verkoj unu estis poste retirita. El la restintaj tri, laŭ la unuanima opinio de la juĝantaro, alte elstaras la romano havanta la moton »Tri generacioj«.

Ĝi malkaŝas neordinaran verkistan talenton kun akra karakteriza forto kaj granda intuicia kapablo. La personoj de la romano estas homoj el karno kaj sangoj, ne skemaj tipoj, sed homoj vivantaj ekstere kaj interne vere individuon vivon.

Krome la verkinto scias kaj ŝatus rakonti. La temo estas simpla vivo de simplaj homoj, vivantaj, generacio post generacio, en la malnova »korto«; ilia vivo ne estas »sensacio« kaj tamen nia intereso restas ĝisfine streĉita: ĉi tiuj homoj vekas intereson kaj simpatian, ĉar ni tiom funde ekkonas ilin, ke ni preskaŭ partoprenas ilian sorton, la iluziojn kaj senreviĝojn, la fortostreĉojn kaj kaj laciĝojn, ĉion kio, en sia ĝoja kaj dolora efemereco, estas la homa vivo.

La titolo de la romano, al kiu la juĝantaro aljuĝis la premion estas

HOMOJ SUR LA TERO.

Gia verkinto estas la konata novelisto

STELLAN ENGHOLM

kies »Al Toronto« estis siatempe granda surprizo, montrinte per unu fojo pretan novan talenton en nia proza literaturo originala. La nuna romano multilate estas granda progreso. Literatura Mondo tre ĝojas, ke ĝia konkurso donis tiel belan rezulton, kaj, ke per la eldono de la romano ĝi povas prezenti al la publiko veran valorajon.

**J. Bagby, K. Bodó, J. Forge,
K. Kalocsay, R. Schwarz**

GRAVA INFORMO

Ni devas informi, bedaŭrinde, niajn legantojn pri malagrabla afero. Pro la ministeria ordono, kiu limigas en Hungarlando la amplekson de ĉiuj gazetoj kaj revuoj, nia amplekso provizore ne povas transpaŝi 16 tekstpaĝojn. Ni esperas, ke ĉi tiu ordono, kiu havas ekonomipolitikajn kaŭzojn, ne daŭros longe, kaj baldaŭ ni povos repreni la antaŭan amplekson. Ĝis tiam ni penos ne malpliigi la enhavon per malpli grandaj literoj kaj malpli multaj ilustraĵoj. — Tamen tio, ke nia nuna numero estas preskaŭ sen bildoj, ne estas kaŭzita per niaj supraj klopodoj, sed per tio, ke la klišoj, senditaj de niaj jugoslavaj kunlaborantoj, pro nunaj doganmalfacilaĵoj kuŝas en la hungara doganoficejo. Tamen ni ne volis prokrasti la aperon de la numero kaj ni presos la klišojn en junio.

*

Niaj tre ŝatataj klientoj bonvolu noti, ke laŭ la ordono de la Hungara Nacia Banko, ni ne rajtas liveri librojn eksterlanden, por kiuj oni pagas per poŝtmandato. Ni devas do peti sendi la monon al ni en la mono de la koncerna ŝtato per valor- aŭ rekomenditaj leteroj. Tamen ni povas akcepti nur la plej konatajn monunuojn (usona dolaro, svisa franko, germana marko, angla funto, franca kaj belga frankoj, sveda, norvega kaj dana kronoj, pola zloty, italaj liroj, ĉeĥaj kronoj, ŝilingo, guldeno, leo, dinaro, levo). Aliajn bonvolu ne sendi. POSTMANDATON SENDITAN AL NIA GERMANA POSTCEKKONTO BLEIER VILMOS Berlin 138,084 NI POVAS AKCEPTI.

L. M.

Abonprezo:

Por jaro 1.80 USA dolaroj
duonjaro 1.— USA dolaroj
kvaronjaro 0.60 USA dolaroj

Nia sekva numero aperos la 25-an de junio

La Literaturo en Jugoslavujo

— D-ro Ljuba Maraković* —

La skribkono en slavaj lingvoj sur teritorio de la hodiaŭa Jugoslavujo komenciĝis en la IX jarcento post kiam oni forpelis el Moravujo la disĉiplojn de la sanktaj Ĉirilo kaj Metodo. La disĉiploj — post la morto de Metodo — enmigris la sudajn slavajn landojn portante kun si la slavlingvajn librojn por la Diservo kaj ankaŭ la abocan konstruitan tiucele de la sankta Ĉirilo, kiam li kun la frato iris en Moravujon por organizi la slavan hierarĥion. Sed la literatura laboro, ĝerminta el tio, havis tute praktikan karakteron: estis tio ekleziaj libroj por la Diservo kaj la religiaj instigoj, hagiografioj kaj homiletikoj; krome diplomaciaj aktoj kaj leĝaroj, surskriboj kaj testamentaj dokumentoj; fine — etnombre — iom da »romanoj« kaj fabeloj kun plene mezepoka karaktero, same kiel ĉe la aliaj eŭropaj popoloj. La tiel nomata »bogumila« (novmoniheja) movado naskis iom pli fortan literaturon, sed ankaŭ tiu ĉi ne estis originala, nek aŭtoĥtona. Apenaŭ ĉe la fino de la XVI. jarcento aperis la trubadura renesanca nacilingva poezio en la apudmaraj dalmatiaj urboj, kiuj sub protekto de Venecio eltenis la turkan invadon konservinte tiel almenaŭ relativan liberecon. Samtempe ekfloris en tiuj ĉi urboj humanisma literaturo en la latina lingvo.

Marko Marulić el Split (1450—1524) la aŭtoro de la fama asketa verko: De institutione bene beateque vivendi, kiu — tradukita en ĉiujn tiamajn kulturlingvojn — havis multajn eldonojn, estas ankaŭ la poeto de la unua nacilingva eposa poemo en versoj: »Judita«. Estas superflue mencii, ke la instigoj por tiu ĉi renesancstila literaturo venis el la najbara Italujo, kien veturis la filoj de ĉiuj pli famaj dalmatiaj, precipe dubrovnikaj, familioj por studado aŭ por komercaj kaj diplomaciaj aferoj. La formo kaj enhavo de tiu ĉi lirika, eposa kaj drama poezioj plejparte estas neoriginala kaj pruntita, sed tamen estas videblaj postsignoj de la tiamna nacia poezio kaj kelkaj interesaj bildoj el la nacia vivo. Same en la bonegaj komedioj de Marin Drjić (Dubrovnik 1520—1567) estas brile pentrita per fremdaj motivoj la impresa bildo de la tiamna vivmaniero en Dubrovnik (Ragusa). Al la plej granda genio de tiu ĉi epoko Ivan Fr. Gundulić (Dubrovnik 1588—1638) venis kuraĝa ideo verki romantikan eposon en kiu la romantikaj karakterizaĵoj kaj la literatura formo rememorigas al Torq. Tasso. Sed la motivo — la malvenko de la turka sultano Osman fare de la pola reĝido Vladislav ĉe Chotim kiel ankaŭ la revolucio en Konstantinoplo, tiu unua signo de pereco de la turka imperio — estas laŭtempa kaj originala. Aliflanke la ideo pri la »slaveco« kiel ankaŭ pri la antaŭbatalanto de la kristanismo kaj eŭropa civilizo estas unuaforte kaj klare akcentita. Gundulić riĉigis ankaŭ la dolĉe sentimentaln specon de la itala dramo »dramma pastorale« per sia verko »Dubravka«. En ĝi li glorigas la liberecon de la respubliko Dubrovnik kaj de sia gento entute tiamaniere, ke ĝi povis esti prezentita en la plej lasta tempo kiel festludo sub la »serena ĉielo« aŭ ĉe la plej solenaj okazoj en la teatro.

Sed la literaturo en moderna senco komenciĝas ĉe la kroatoj, serboj kaj slovenoj en la unuaj jardekoj de la XIX. jarcento sub influo de la romantikaj ideoj, fluktuantaj tra la kultura kaj politika vivo. Ljudevit Gaj (1809—1872) ĉe la kroatoj kaj Vuk Stefanović Karadžić (1787—1864) ĉe la serboj preskaŭ samtempe reformis la ortografion (ĉe la unuaj per la latinaj, ĉe la duaj per la cirilaj literoj) kaj starigis la modernan literaturan lingvon. Ĉar tiuj ĉi lingvoj estas efektive identaj kaj ĉar la granda trezoro de la belega popola eposa poezio estas komuna al la kroatoj kaj serboj, Gaj kaj liaj kamaradoj nomis sian movadon »ilira« por kunigi tiel ĉiujn sudajn slavojn en unu tuton. Al tiu movado komence alvenis ankaŭ multaj slovenoj, kies literatura lingvo estas aparta kaj diferenca de la kroato-serba. Tiel ili baldaŭ disiĝis, gviditaj de sia tiamna plej granda poeto Francet Prešern; la samon faris ankaŭ la serboj kreinte sian propran literaturan vivon. La nomo »ilira« malaperis.

En la romantikisma epoko la plej grandaj kroataj poetoj estas Ivan Majuranić (1814—1890) kiu en sia eposo »La morto de Smailaga Čungijić« kunigis naivecon de la popola poezio kun la profundeco de la klasika kulturo kaj ankaŭ kun la raveco de la romantikaj ideoj. Tion ĉi li sintezigis por priskribi epizodon el bataloj inter la montenegroj kaj turka tiraneco. Lin apudstaras ankaŭ Petar Preradović »refleksiva« poeto kun profundaj religie filozofiaj ideoj. Samtempe ĉe la serboj la montenegro princo Petar Petrović Njegoš (1813—1851) glorigis la karakterizajn ecojn de la montenegrana vivo en la verko plena de neordinara beleco kaj skribita en la dram-eposa formo, subtitole »La monta girlando«.

»Smail-aga« de Majuranić kaj »La monta girlando« de Njegoš estas tradukitaj en plurajn eŭropajn lingvojn.

La romantikismo kreis ĉe la serboj tre fortajn lirikaĵojn poetojn: Gjuro Jaksić, Jovan Jovanović Zmaj, kaj Laza Kostić; ĉe la slovenoj la plej eminentan lirikiston Francet Prešern kaj proziston: Fran Levstik; ĉe la kroatoj la unuan romanverkiston, tre fruktodonan kaj impresan Aŭgust Senoa, kies historia romano »La trezoro de la orajisto« estas tradukita en multajn lingvojn, ankaŭ en Esperanton.

Post tiu tempo pli kaj pli evoluas la romano, en kiu oni pritraktas ĉiuflanke la problemojn de la tuta nacia vivo. Ksaver Šandor Gjalski kaj Vjenceslav Novak estas la plej fruktodonaj verkistoj sur tiu ĉi kumpo. La unua pentras la karakterizajn sociajn kaj politikajn ŝanĝojn en la nacia vivo de la XIX. jarcento, la dua enprofundiĝas krome ankaŭ en la psikologiaj problemoj. Aparte distingiĝas Fran Majuranić, la verkisto de la belegaj poemoj en prozo, titolitaj: »Foliaro«.

Ĉe la serboj Laza K. Lazarević en malgrandaj noveloj kaj rakontoj majstre prezentis la vivon de la »eturbanoj« kaj Janko Veselinović tiun de la vilaĝanoj (en Serbujo).

La komenco de la XX. jarcento alportis novajn pli fortajn artajn postulojn, kaŭzantajn levigon de la liter-

* Speciale por la »Literatura Mondo.«

La Poŝveturilo

— VOJISLAV IČIĆ pli juna —

Granda kaj fortega poŝta veturilo
Ruliĝas tra polvo dum plena sunbrulo.
Troviĝas interne sur la lignaj benkoj
Nur tri vilaĝanoj kaj mi — la migrulo.

La rondo rubena de l' sun' subiĝanta
Lumigas arbaron ĉe la voj' mistere.
Dum *Rtanj* majesta, kun pinto abrupta
Jetante ombregon vidiĝas surtere.

Ni tiel atendas alvenon vesperan,
Dum kamparon regas paŝtista alvoko.
Subite poŝtisto la vorton misteran
Ekkriis: »Atentu, jen *Krivi Vir* loko!«

»Ekrigardu supren, domo sur la monto
Loko de ilia kaŝa amkunveno...
Estintecon sian tie ŝi sen honto
Forgesigis tute en la plenmalbeno...»

La homoj sidintaj ĝis nun tute mute
Ekbabilis tiam pri fremda vivsorto
Per malvarma tono, strange kaj senĝene
Tuj kiam finiĝis poŝtista rakonto.

Plue, vidu, supre — klara ŝtonfonte'eto
El ĝi *Timok* kuras kvazaŭ forĵetita,
Jen vilaĝtombejo — supre sur monte'eto
En kiu ŝi kuŝas nune mortigita...»

Dum diskutis tiel pri mia doloro
Propra kaj grandega sensentaj fremduloj,
Dolore rigardis kun sanganta koro
Mi vilaĝon tiun per ploraj okuloj...

»Ĉu vi ploras?« diris ili surprizeme.
»Ĉu pri via eble temas familio?«
Kaj mi tuj respondis animkonsternite:
»Jes, ĝi estis mia.« kun dolora krio...

Kaj tuj ĉesis tuta stranga parolado.
Dolora nun iĝis rigardo ilia.
Nur aŭdiĝis klare veturilbruado
Tra la densa polvo — kaj plorado mia.

El la serba: *Mato Dugaŝjić*.

atura nivelo. Ĝiaj dimensio kaj interna kvalito grave pligrandiĝis. *Ivo Vojnovič* kreas la modernan impresionisman dramon, kiu tre influis la evoluon de la teatra arto seninterrompe ĝis la plej eminenta nuntempa dramverkisto *Miroslav Krleža*. La lasta en senco de la ekstremaj sociaj ideoj donas per siaj nekutime fortaj dramoj la socian analizon de la proksima pasinteco. *Borislav Stanekovič* ĉe la serboj («Malpura sango») kaj *M. Nehajev* ĉe la kroatoj («La forkuro») donas la plej bonajn romanojn. Ĉe la slovenoj *Ivan Cankar*, rakontisto kun lirika moleco kaj intima profundeeco, estas tradukita en plurajn lingvojn.

Sur la lirika kampo konkuras la kroatoj *D. Domjanič* kaj *V. Nazor*, la serboj *M. Rakič* kaj *Jovan Dučić*, la slovenoj *Antono Askere*, *S. Gregorčič*, *D. Kette*. Murn *Aleksandrov* kaj *Oton Jupančič*. *V. Nazor* estas krome la verkisto de la belega besta eposo »La urso Brundo«, de la mitologia »La anaso orflugila« kaj de multaj poetaj rakontoj, simbolo konceptitaj. Lastakampe konkuras kun li *Ivana Brlić-Majuranič*, la delikata poetino de la »Rakontoj el antikvo«, kiuj ĝis nun estas tradukitaj en anglan,

rusan, danan, svedan, germanan (manuskripte ankaŭ en la esperantan) lingvojn.

Dum la romantikismo elmontradiis en la romanoj plejparte la folkloran kaj dekoran elementojn kaj la realismo realajn sociajn kaj ekonomiajn problemojn, la nuna literaturo, disvolvante la lingvon kaj stilon ĝis plena matureco, prezentas karakterizan koloron de la pejzaĝoj kaj ilian psikologian atmosferon, pli substrekante la plastikajn kaj pitoreskajn elementojn (*Veljko Petrovič*, *Ivo Andrič*, *Dinko Simunovič* kaj multaj aliaj).

La lirika poezio, plej parte socia, entenas multajn eminentajn nomojn, sed ĝi ne trovis ankoraŭ sian definitivan novan esprimformon.

Per la granda evoluo de la teatra mimika kaj dekora artoj, kiujn antaŭgvidas la nacia teatro en Zagreb, krome de la skulpta kaj pentra artoj (en la skulpta arto la kroato *Ivan Mestrovich* en la arĥitekturo la sloveno *Plečnik* — mondfamaj geniuloj) atingantaj la plej altajn celojn, ankaŭ la literaturo sendube elstarigos ĉiam pli kaj pli fortajn talentojn kaj trovos siajn proprajn vojojn.

Tradukis: *Ivo Lapenna*.

El la „Foliaro“

— Fran Majuraniĉ —

LA PAGO.

Spirite mi vidas la dezertan, mizeran straton de la laborista antaŭurbo.

Rigardu malgrasajn vizaĝojn de ĝiaj loĝantoj, vidu tiujn suferajn laboristojn kun enkavigitaj, lacaj okuloj, vidu tiujn etajn infanojn kiel ili surstrate — en la frotŝiritaj vestaĵoj — ludas — kaj vi ne imagos esti en Parizo.

Kompreneble, ne estas tio luksema kaj orgia Parizo sed la malsata laborista antaŭurbo.

Rigardu pormomente la infanojn kiel ili gaje ludas ĉirpante kaj saltante kvazaŭ paseretoj. — Nu, la pasereto estas ja »gamin« inter la birdoj!

Tiuj infanetoj ankoraŭ ne sentas, ankaŭ ne konjektas, mizeron ilin atendantan. Ho kiom feliĉaj!

La patrino rigardas ilin el la fenestro lulante la infaneton surbrake — ankaŭ ŝi feliĉas, almenaŭ dum momento!

Jen, kiel aminda estas tiu malgranda petola bubaco, kiu starante meze de la strato manĝetas kisojn al la etulino!

— Subite bruo de kaleŝo — ĉevaloj flugas — ili timsovaĝiĝis!

La veturigisto insultegas, la patrino jam terurkriis — jen la infano staras meze de l' strato kvazaŭ ŝtono. Jam perdita!

Tiumomente alsaltas viro al la infano kaj ĵetas ĝin flanken. Ĉevalo puŝas la viron, li falas, la rado transveturas la brakon. Ĝi estas rompita.

La najbaroj alkure amasiĝis. La patrino ĉirkaŭrigardas la infanon — ĝi senvunda!

Sed la savinto?

Nur mizera laboristo; li iras en la malsanejon.

Laboristoj lin kompatas. »Sed por kio la manoj?« — ridetas li amare — »jam tutan semajnon mi estas senlabora — de hieraŭ ankaŭ senmanĝa«.

... En la romanoj tio finiĝas ĉiam pli feliĉe. La savita infano estas aŭ tiu de grafo aŭ almenaŭ perdita filo de la riĉulo, kies ĉevaloj timsovaĝiĝis. La savinton oni prizorgas por la tuta vivo.

Sed en la vivo? Per kio pagu la malriĉulino, malsatanta mem por satigi la infanojn? — Si dankas nur per la ploro.

Ankaŭ la larmoj estas pago...

EN LA TAGO DE L' DUBO

Mi estis en Vieno, kiam Hackler murdis sian patrinon — por ŝin prirabi. Nur tri guldenojn li trovis.

La kadavron li kaŝis sub sian liton, per la forrabita mono li sin regalas kaj dormis sur tiu lito — sub kiu kuŝis la murdita patrino.

»Dio, ho Dio! Rabobesto ne farus tion — kaj vi, ho sankta Dio...«

»Sed ĉu ekzistas Dio?« Flustris al mi io. Mi ekdubis...

Dio estas — onidire — ĉioscia kaj ĉiopova.

Do Dio sciis, kiam la patrino koncipis kaj naskis

tiun, pendigindan, friponon, kiel li ŝin rekompencos. Kaj kial lin la Ĉioscia kreis? Kial ja la Ĉiopova enblovis al la hieno tian animon?

Dio do sciis, kiam li enblovis tiun animon, ke tiu homo estos pendigita — do, li devis fini la vivon sur la pendigilo!

»Devis?« Kontraŭstaras io en mi — »Dio ja donis al la homo liberan volon!«

Liberan volon? — Sed kiel akordiĝas tiu ĉi »libera volo« kun la dia »ĉioscio«?

La Ĉioscia antaŭsciis ĉiun lian penson, ĉiun lian faron — kaj ĉu li povis liberiĝi de tio, kion Dio antaŭsciis kiel okazontan?

Kaj kia estas tiu ĉi »libera volo«? — Tiukaze ankaŭ la streĉita horloĝo pro la »libera volo« batas la horojn!

Kaj ĉu iu, en tiu ĉi aŭ la alia mondo, estas respondeca pri tio — ke la Ĉiopova ne enblovis al li pli bonan animon?

Ĉu estas eble, ke iu venu en la eternajn turmentojn, ĉar li estis devigita naskiĝi por fariĝi krimulo kaj esti pendigita?

Ne, tio ne estas ebla! Tial mi ne kredas, ke ĉi mondo estas la komenco de nia spirita vivo. Mi ne kredas ankaŭ, ke ĉi tie nia spirita vivo finiĝas.

Eble tiu ĉi nia vivo estas ia pli malpli granda rekompenco aŭ puno — kaj la kaŭzo en tiu ĉi transira stato estas nekonata.

Kiu scias de kie ni estas kaj — kien ni iras?

Ho eterna kaj dieca mistero, kie kaj kiam vi klariĝos?

Lunbrilo

— Dragutin Domjaniĉ —

Song'trankvilo.	Ondoj spitas,
La lunbrilo —	Barko glitas
Sorĉa ŝpinfaden':	Kun argenta tren',
Tra tremoloj —	L' alnoj muĝas,
Ortavoloj	Ĝi rifuĝas...
Por la revpromen'.	Kial vi, ĉagren'?
Ĉe l' kratagaj	Iam varma
Dornoj sagaj	Rozo ĉarma
Laktas flora ŝut',	Si nun — ve, memor',
Bril' argentas	Bild' etera,
Kaj vin tentas	Efemera,
Al vilaĝa mut'.	Kuras vi jam for?
Kaj ĉe l' monto	Junko spiras,
Pina fronto —	Al ŝi tiras
Nigra la angul'.	La sopira sven'...
Jen barketo	Song'trankvilo.
En impeto	La lunbrilo —
Pro ondeta lul'.	Sorĉa mortfaden'...

El la kroata: I. Rotkviĉ.

HEJME.

Ho mia antikva urbo, kiom mi amas vin! Per via temposto, per via maro kaj per viaj ŝtonoj vi alkreskis al mia koro! — Sub ĉiu ŝtono kuŝas kara rememoro — plej karaj miaj rememoroj kuŝas ja sub la ŝtonoj!

Vi estas mia unua amo.

Mi amas vin — jen kial vi estas al mi tiom kara! Mi amas vin — jen kial mi dolĉtrankvilas en via sino.

Kiam mi elremas sur la maron, kiam mi promenias tra la kampoj, kiam mi sidigas antaŭ la domo — trudigas al mi petolaj bildoj el mia infanaĝo.

La bildoj min ĉirkaŭsaltas, krias, turnodancas kaj ridetas — ĝis kiam ankaŭ mi aliĝas al la danĉrondo — malrapide, malrapide! Dekutimiĝis mi de la rondo, petolo kaj felico...

Dimanĉo. La popolo iras en la preĝejon. Antaŭe areto de petolaj, pure vestitaj infanetoj.

Kiel konataj ili ŝajnas al mi!

Kvazaŭ ni estus kune ludintaj hieraŭ!

El ĉiuj mi estis la plej obstina...

Tiu malgranda friponeto estas certe de Petro. Tiu malgranda, fiera pavino estas verŝajne de Milka.

La infanoj scivole rigardas min kaj sin demandas: Kiu mi estas? Gepatroj min rekonas, demandas pri mia farto kaj miras, ke mi estas tiom alta kaj — kvieta. Jes ja, oni malsovaĝigis min!

Mi sidigas. Al mi rampas infaneto, ĝuste kvarpiede. Ĝi povus jam paŝi, sed rampado ŝajnas al ĝi pli oportuna. Ĝi alridetas min!

Mia Dio, ĝi — kies rido? Ankaŭ la nigrajn, ĝojajn okulojn mi jam ie vidis. Kies do la infano? Nu, mi demandas!

»— Etulo, kiel oni vin nomas?«

»— Panjo min jojas.«

»— Do, kiel panjo nomas vin?«

»— Venu ĉi tien.«

Ho, kiel mi volus ĝin kisi!

Kial tiu ĉi idilio ne povas eterne daŭri?

JUNAJ KAVALIROJ.

El la laŭbo aŭdiĝas rido kaj bojado de hundoj. Junaj kavaliroj matenmanĝis kaj nun ŝercas, ridas, batalstimulas du junajn dogojn unu kontraŭ la alian: en la mezon ili ĵetas oston kaj la hundoj batalas por ĝi... Mallertaj estas la hundoj. La junaj kavaliroj krevas pro rido...

La knabeto, proksimume kvarjara, alpremis sin al la enirejo de la laŭbo kaj per maltrankvilaj okuloj ilin rigardas... Nudpieda, pala, ŝirvestita li estas kaj per malsataj okuloj li glutas la restaĵojn de mangajo sur la tablo.

... Kelnero alportas pelvon da nutraĵo kaj metas ĝin antaŭ la hundojn. Ili amike manĝas. La infano avida rigardas ilin. Li enias la hundojn.

Marry rimarkis la knabeton. — »Nu, nu etulo, ĉu vi ne kunhelpus manĝi?«

La etulo kapklinis, ke jes.

La infaneto tremas kaj alpaŝas pli proksimen. Li klinas sin kaj etendas la malgrandan travideblan maneton en la pelvon. La hundoj murmuris.

»Ili mordos lin«, diris Freddy.

»Kvindek guldenojn, ke ne!« aldiris Aleksandro.

»Akceptite!« konsentis la unua kaj Carry batgeste konfirmis.

Blank-Krajna Balado

— OTON JUPANCIC —

Grakas sur la blanka neĝ'
nigra korvo voje;
vojaĝanto sur montet'
iras plormalĝoje.

»Korvo nigra, tra l' kampar'
nur ne krii brue!
Morton, morton vokas vi,
venus ĝi tro frue!

Kiu irus al preĝej'
ja en vestparado;
kiu harmonikon ja
ludus dum paŝtado?«

Sed nur kriis nigra korv',
viro rapidiris.
»Jen por fil' la sola sav'!
kuracisto diris.

Krias, krias nigra korv' —
hejmo proksimiĝas.
Dank' al Dio! Sed, ho ve,
kio jen moviĝas?

Kaj ekkrias plore nun
viro, esper-manka.
Vidu, tie el la hejm'
iras morto blanka.

El la slovena: *Franjo Modrijan.*

La etulo denove mankaptas en la pelvon...

Aleksandro esperas gajni la veton. Ankaŭ Freddy esperas... kaj kun kia naiva streĉiteco observas tiun ĉi ŝercon la noblaj, junaj kavaliroj!

Nu, ne riproĉu ilin! Freddy certe donacos al la knabeto kion li vetgajnos... Ha, kiel bonkoraj estas tiuj noblaj, junaj kavaliroj!

LA TRANKVILA LUDANTO.

Plej ofte la homoj gajnante en la ludo ridas kaj primokas la aliajn — sed malgajnante ili koleras.

Absolute trankvilan ludanton mi ankoraŭ ne vidis, sed pri ĝi rakontis al mi la onklo jenon:

»Mi rigardis kiel oni ludis ĉe ruledo. Precipe min interesis unu ludanto. Kun la plej granda flegmo li gajnadis aŭ malgajnadis grandegajn sumojn.

Fine komencis lin persekuti la malfelico. Ĉiu ludkarto, sur kiun li metis monon, malgajnis. Dekkvar fojojn laŭvice li metis sur la »rouge« kaj dekkvar fojojn aperis la »noir«.

Kun la plej granda trankvilo li pagas siajn malgajnojn per la maldekstra mano. La dekstran li tenas sub la jako.

Kiam li malgajnis eĉ la lastan moneron, li leviĝis senzorge kaj paŝinte al mi, li rigardis kiel la aliaj ludas — sed la dekstra mano estis ankoraŭ ĉiam subjake.

Sinjoro, mi diris al li — mi tre miras pri via trankvilo. Kiel vi povas ĉe tia malgajno esti tiel flegma?

— Flegma?! diris la ludanto malbutonumante la jakon — jen rigardu ĉi tien kaj vi vidos kiel!

— El la brusto fluis sango. Ungojn de la dekstra mano li enpikis en la bruston kvazaŭ ungegojn de akcipitro!

El la kroata: *Dada Novačić.*

El la „Ex Ponto“

— Ivo Andrić —

Ofte mi sidas dum horoj kaj rigardas la malvarmajn kolorojn de l' aŭtuno. La trankvilo de la sorto, ne plu ŝangebla, glaciigas en mia animo kaj vizaĝo.

En mi ĉio mortinta; bone tiel.

Ne atingas min sono, mortis vidpovo de la okuloj. Ĉio restis post la pordego, kiu obtuze jetfermiĝis post mi. Mi perdis ĉion kaj mi ne plu estas la homo, sed la maltrankvila, sendorma penso, kiu dronis kaj kaŝtrankvilas sur la malproksima fundo... Kaj super mi kvazaŭ netravedblaj verdaj amasoj de akvoj: paco, malproksimo kaj forgeso.

Jam du tagojn oni ne elkondukas min eĉ al tiu unu nura horo da promenado, ĉar senĉese pluvetas.

Ŝajnas al mi, ke senhalte enfluas la ĉelon humido faladante sur la vizaĝon kaj manojn kiel gluema fundŝlimo. Mia kovrilo estas kruda kaj senvarma, la mangajo havas guston de la lada vazo kaj la ĉelo tiun nepriskribeblan haladzon de la mallarĝa spaco, en kiu unu homo spiras kaj vivas, senŝanĝe kaj sen aerumado.

Sed ĉi tie post miaj palpebroj — se mi fermetas la okulojn — vivas la tuta grandiozeco de l' vivo kaj la tuta beleco de l' mondo. Ĉio, kio nur iam tuŝis okulojn, lipojn kaj manojn miajn, ĉio estas en la konscio vivanta kaj brila sur la malluma fono de tiu ĉi sufero. Riĉeco kaj beleco de l' vivo vivas nedetruible en mi.

Kaj nun, kiam ĉio perdita, mian animon plenigas senluma dankemo pro ĉiuj multspecaj kaj admirindaj donacoj, kiujn la vivo donas al la pli feliĉaj ol mi.

De kie nur tiu ĉi stranga sento?

Tra ĝi mi pasas kvazaŭ tra la malhele verda paco kaj odora muteco de la pinarbaro en la somera tago. Kaj mi forgesas ĉion ĉirkaŭ mi.

Kiun nun amas tiu juna virino? Tiu juna virino, kiun mi trovis iun someron bela kaj matura en aĝo de dekseks jaroj, pasas — Dio scias kial — ĉimatene tra miaj sentoj.

Kiun nun amas tiu juna virino?

Iam mi trovis sur la rusa ebena ruĝan kaj ampleksan floron: ĝia suka kaliko — etflora — proponatis en la larĝe dismetitaj petaloj siajn superkreskintajn florpistilojn al ĉiuj ventoj.

Kiun nun amas tiu juna virino?

Neniam inter ni spiniĝis vortoj (mi ja malfacile komprenadis ŝian lingvon) kaj nia interrilato neniam havis difinitan nomon. Sub la steloj mi amis ŝin ĝis laciĝo kaj ĝis la noktomezo mi kuŝadis en herbo, la kapon en ŝia sino.

Estis ŝi virino kreita por la amo kaj ŝi sindonadis mute pro pasio kaj larmokule, flustrante rompitaĵajn vortojn pri fideleco.

Kiun nun amas tiu juna virino?

Ho estontaj! Infanoj liberaj, matenruĝo de nia nokto! Kiam liberaj kaj altaj domoj viaj siluetos eĉ la sama ĉielo, kiu rigardis nian suferon, honton kaj morton, neniu pensos ke tiuj potencaj fundamentoj ripozas sur

niaj ostoj. La feliĉo estas ja senzorga kaj pensas nur pri la estonteco.

Kio rememorigos al vi la patrojn, pli grandajn en suferado ol en la vivbataloj?

Via vivo estos nia forgeso.

Nur en senkonscia larmino de viaj virinoj, en entuziasmo de la junuloj, revoj de l' knabinoj, nokta muziko aŭ vortoj de viaj poetoj, ekbrilos eble nur pormomente rememoro pri viaj patroj, kies vivo estis mallonga, sed la doloro grandega. Nur la plej bonaj el vi eksentos, eble, ke el la ĉiutagaj okazaĵoj vipas, kvazaŭ vento, la senfina ĉagreno de l' mortintaj kaj mutaj vivoj, vivintaj kaj mortintaj por vi, ho estontaj!

Malbonaj pensoj kaj nigraj antaŭsentoj de la melankoliulo havas sian teruran precizecon, kiel ajn ili ŝajnu al la sana homo absurdaj kaj neprecizaj.

La melankoliuloj estas kvazaŭ tremolo, tremanta eĉ tiam, kiam aliaj arboj ne sentas bloveton. Kiel la aktoro, starante ankoraŭ post kuliso, jetas sian ombbron sur la scenejon tiel aperas okazantaĵoj en la sonĝoj kaj antaŭsentoj de la melankoliulo.

Ĉe la sana homo la centro de l' pensado estas la vivo kaj ĝiaj demandoj, sed eĉ melankoliuloj: la morto kaj ĝiaj misteroj. Ili suferas pro hipertrofio de la animo. Ili estas kvazaŭ nuda limako ĵetita de la petolaj infanoj en dornaron. Kuntiriĝas la limako kaj konvulsias, sed kien ajn ĝi sin movas, pikiĝas ĝi sur la dornon. La melankoliuloj estas viva disonanco de tiu ĉi batalema kaj kruda planedo.

En nenio tiel evidentiĝas la absurdeco de la hodiaŭa socio, kiel kiam temas pri pano kaj virino.

Kaj ĝuste tio, ke en la demandoj aranĝantaj tiujn du fundamentajn kondiĉojn la homa vivteno regas tia malordo kaj maljusteco, estas pruvo ke la socio ne kuraceble malsanas.

Ho Dio, scianta ĉion kio okazas, ne helpas al mi kaŝi, ke venas momentoj, kiam mi parolas kun Vi per la malpura lingvo de tiu ĉi tero. Mi parolas jene:

Ho Dio, kial vi donis al mi la koron tirantan senĉese al la malproksimo kaj beleco de la neviditaj regionoj? Kial Vi faris, ke mia feliĉo estas ĉiam tie, kie mi forestas?

Por kio al mi tiu ĉi terura donaco: amo al luksemo, ĝuo kaj ŝanĝo? Por kio la eterna flamo de l' sangigema koro? Por kio entuziasmoj pentoplenaj kaj sin vengontaj?

Ho Dio, kial la tuta penado de eterne soifa kaj eterne konscia: mi?

Diru al mi, kie ekzistas la amo?! Diru al mi, kien mi kuru for de la malbono, diru kien mi rifugu for de la malamo?!

Kvazaŭ girdando el flamo jen ĉirkaŭ mi la malamo; ĉu ekzistas loko por la animo super la steloj? Ĉu ekzistas luma momento de ripozo? Ĉu ekzistas alta pura loko, kien ne atingas la teruro de l' tero?

Mi kompatas la homon.

El la kroata: *Jean d' Agrève.*

* Ex ponto = el malliberejo.

D u m a

Fragmento el la poemo

— OTON JUPANČIĆ —

Kanton mi aŭdis, ĝi estis vira voĉ',
kiu sonis kiel respond' al voĉo virina;
tremon mi sentis de l' kor en kanta reson'.

Kanto de viro, respond' al kanto ina:

Meze de kampoj la kanton sonigas vi pri verdaj,
vento, branĉoj kaj herbo, kanton pri l' sun' sur herbejo,
kanton pri ondo kuranta kaj ondo sen mov',
pri arĝentita kaj orumita ondej' —
pri rivereto kaj pri grenkamp'.

»Kiel rubando kunligas vilaĝojn la kampa strat';
inter tegmentoj leviĝas la preĝej',
vivan de hom' sub si observe vidas ĝi,
tempo, laboron al li dividas ĝi.
Domoj, fenestroj nur estas malgrandaj, d'iant' de l' fenestroj
verde dependas sur muroj, ruĝe ŝaŭmanta
akvofal' en la sun' —
signo al preterpasantaj junuloj dum tag',
signo sekreta por nokt' —
kantas vi: tukojn kolorajn nur ŝatas via okul',
sanajn, brunajn vangojn, ridon el buŝo brilanta,
gestojn mallertajn kaj embarasitajn de l' hom' sur kampar';
plaĉas al viaj oreloj abruptaj malbenoj,
forta komparo — estus dukato por vi.

Meze de kampoj la kanton sonigas vi pri verdaj,
ĝojninvitante:

»Kverkoj gigantaj jen staras post kampoj, kun ventoj
luktante,
sonĝoj centjaraj balancas la suprojn en bru' malproksima,
ĉiuprintempa kreskaj' aŭskultas sekretojn pasintajn;
sed en fremdlando vi vivas kun peza anim'
rozo kun rozoj mi estas; sed intermiksita —
preterirante, el ili ne reekkonas vi min!«

Meze de kampoj la kanton sonigas vi pri verdaj,
vokas, invitas
min al kamparo.

Jen fiero mia levas sin' kante nun,
kaj respondas al via kant', vin ne timante nun.
Kontraŭkantas mi mian kanton de la urb',
kanton pri domo ĉe domo kaj paŝoj del' hom' rapidanta,
brakoj, ritme levantaj ŝtonojn kaj trunkojn sur strat',
pri la trajn', trairanta la mondon laŭ takt',
pri riverego, portanta kun ĝojo ŝarĝaĵojn,
pri fadenoj, irantaj de nordo al sudo,
de okcidento al oriento zumante.
(Ĉe la stang' telegrafa ofte mi haltas:
kantas senĉese, sen mov', kuriero, servon farante,

ĝi murmurante mallaŭte kondukas sciigojn antaŭen —
same la kor' de poeto prikantas liajn ideojn —
forrapidantajn per tempo elektra el kap'.)

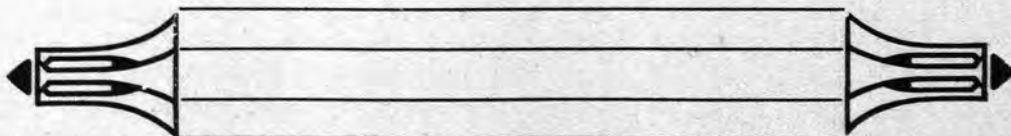
Ĉu ie estas sufoka fremdland'?

Kiel ĉe mi vidis patrinon maldormi ĉe la lulil',
palpe serĉadis infanoj la lakton de la mam';
viroj batalis akre por sia viv',
fortaj, rigidaj,
kaj por la amo; sola nur estis mi;
pelis la sang' al batal'
kaj pasi';
teron mi vidis, teranon sur propra bieno,
kara al li, kiel nia bien' al ni;
mi rigardadis teron — kaj bela ĝi estis
kaj same aminda kiel nia ter';
domon mi vidis ĉe strato, eniris mi ĝin vojaĝanto —
vino kaj pano jen estis kaj vorto amika,
eĉ pli plaĉa ol vino kaj pano,
En la ondeg' de urbo mi estis ond',
forte sonis pulsado de mia kor',
milobligite, potence en la takt';
vivan eniris, la novan, anim' kamparana,
kor' laciĝinta eksentis la flamon je nova kred'.
Fruantojn mi vidis: jen kvazaŭ testudoj rampus sub haŭte
sed pro pensad' tiel disŝoviĝis ĝi nur;
vangojn mi vidis: kun sulkoj por sem' de la estontec';
servis la manoj al la maŝin',
sed dum vespero ekbrilis la frunto fulgonigra
kaj okulo rigardis pejzaĝojn en brila rond',
revis maltime, revis pri estontec',
sekvis la gestojn vivajn de orator',
al la estonta ĝi kredis generaci'...

El Manĉurio venis batala kri',
ĝis al Parizo ehis centoble ĝi.
Vidis skulptilon mi de la skulptist': kun am'
kise ĝi tuŝis blankajon de la marmor',
formon modelis facile el kruda rok',
vivo timeme ekspiris en la skulptaĵ'.
Kaj la pensulo: nur leĝojn skribadis li,
ne al teranoj — nur astrojn observis li,
malharmonion li trovis en univers',
jen novan mondon postulis la kalkulad',
»Estu«! li diris — malkovris la mondon la nokt'...

Vejnoj de l' vivo kunvenas tie ĉi,
vojoj el mond' kruciĝas jen tie ĉi,
mi ilin amas, la urbojn kun brua vigleco,
vojojn al la libereco kaj al la estonteco.

En la sloveni: Fran Modrijan.

Ni vivas kiel la kolomboj

— Julio Baghy —

Rolantoj:

ZAZA KORK, la edzino....

HUGO KORK, ŝia edzo....

MAKS NIKS, la »ma'nova«....

La INFANO rolas ne ĉiam mute, tamen statiste.

Tempo: hieraŭ aŭ morgaŭ, nur ne hodiaŭ.

Loko: kie ajn, nur ne en la urbo, kie oni prezentas la komedion.

Scenejo: ĉambro kun sofo kaj infanveturilo, kun du pordoj kaj kun ceteraj bagatelaĵoj, nepre necesaj por la kolomba kunvivado.

Unua sceno

ZAZA kaj KORK.

HUGO *serpentumadas sur la planko, purigas la pargeton per broso kaj viŝtuko, ŝvitias, sed silentas. Ĉe lia orelo malbonodoras estingita cigaredo. Sur liaj piedoj koketas riĉe broditaj pantofloj*): Terrurre! Tiu ĉi aĉa terebintodoro tiel tikle tordas... tiel tikle tordas mian na-na-na- (Terno.) -zon!... De kie vi prenis la ideon, ke ni frotadu la pargeton per terebinto?

ZAZA *kuŝas sur la sofo, en la dekstra mano tenas libron kaj legas. Ŝia maldekstra mano ripozas sur la infanveturilo. Ŝiajn kisindajn orelojn kovras radio-aŭdiloj*): Ho, belega, mirinde belega!

HUGO: Kio? Ĉu la libro, ĉu la radio-programo aŭ la pargeto?

ZAZA: Pri kio vi parolas, Hugo kara?

HUGO (*iom pli laŭte*): Mi demandis, kio estas belega?

ZAZA: Ĉio kune! La dolĉa melodio de la orienta muziko akcelas la plenan iluzion pri »Panĉa-tantra«... Ho, la kulturo, la kulturo, Hugo!

HUGO (*post ioma pripensado*): Ĉu panĉatantra? En mia infanaĝo oni nomis tian muzikon ĉindarassabumbumbum... Hja, la tempoj alternas.

ZAZA (*iom altigante la tonon*): Pri kio vi ĉindarassas?

HUGO: Nu, pri tiu ĵazbando, kiun vi aŭskultas.

ZAZA (*martirmiene*): »Pan-ĉa-tantra«, Hugo kara, »Panĉa-tantra«! Vere, vi havas tre malvastan horizonton.

HUGO: Kiel tiu panĉadrata aŭ panĉadrassa koncernas mian horizonton?

ZAZA: Hugo kara, vi devus multe legi. Finfine miaj amikoj kompatos min pro vi.

HUGO (*tute milde*): Ĉu vi bonvolus diri al mi, kiu purigas la pargeton per tiu ĉi putorodora terebinto, se ankaŭ mi legos kaj aŭskultos la panĉadrasson de la radio-programo?

ZAZA (*ironie*): Mi devas informi vin, ke la »Panĉatantra« havas nenian interrilaton al la Radio. La »Panĉatantra« ne estas muziko, Hugo kara, sed ĝi estas libro, mondfama libro, perlo de la hinda literaturo. Tiu libro, kiun nun mi legas. Jen!

HUGO (*infane ekridas*): Mi pensis ĝin fokstroto. Kial vi ne diris tuj, kio ĝi estas?

ZAZA: Feliĉe, ke neniu el miaj amikinoj ĉeestis. Prezentu al vi la honton! Kion ŝi estus pensinta pri vi kaj recipie pri mi, kiu ligis sin al tia viro, kiu ne konas eĉ la titolojn de la mondliteraturaj klasikajoj!

HUGO: Vere, granda malfeliĉo.

ZAZA (*temperamente*): Ĉu? Jen la danko! Ĉu tion mi meritis?

HUGO: -Miskompreno!!! Mi diris, vere, granda malfeliĉo, ke mi ne konas la titolojn de la klasikajoj.

ZAZA (*dorloteme*): Sed vi povus koni ilin, Hugo kara. Nu, ne malesperu! Mi instruos vin. Mi faros iun el vi. Aŭskultu! »Panĉa-tantra« signifas libro-kvino kaj ĝi estas tiel konata verko en oriento, kiel la Biblio...

HUGO (*tute naïve*): Kvino... Kvino... Kion signifas »Kvino«?

ZAZA: Kvin libroj. Hugo kara, kvin libroj. Ĉu vi komprenas?

HUGO: Intere! Kvin libroj kaj nur unu mi vidas en via mano.

ZAZA: Sed en tiu ĉi unu estas kvin libroj. La kvin libroj kune formas la verkon »Panĉa-tantra«.

HUGO (*kun sincera ĝojo*): Jen, jen, vidu! Mi estas prava. Kvin libroj kune povas esti nur »literatura ĵazbando«.

ZAZA (*incitite rigardas lin, poste ŝi turnas sin for de li*): Verdire, vi jam estus povinta fini tiun brosadon. Ĉu dum la tuta posttagmezo vi volas fari nur tion? Iomete vi povus dividi kun mi la hejmaĵajn zorgojn. Vi scias ja, ke mi estas elĉerpita. Antaŭ monatoj la akuŝo, poste la zorgoj pri la infano. Vi scias ja, ke mi vivas nur por nia bebo kaj por vi kaj tiu malbenita kontoro... Ĉiutage kvar horojn en la kontoro kaj poste duonhoron skuigi en la elektra vagono. Ĉu vi pensas, ke miaj nervoj estas el ferŝnuro? Mirinde, ke mi ankoraŭ vivas...

HUGO (*senvarte brosadis, momente haltas en la laboro, prenas la cigaredon aŭde rigardas ĝin, prenas alumeton, time palpebrumas al la edzino, profunde ekĝemas kaj remetas la cigaredon al la orelo, la alumeton en la poŝon*): Nu, poste en la kuirejo.

ZAZA (*subite ekkubutas*): Hugo, ĉu vi iam aŭdis pri la Fratoj Karamazov?

HUGO: Ne! Neniam!

ZAZA (*insiste*): Ĉu vi konas Onklinon Betty?

HUGO: Ĉu vi pensas pri la edzino de la vickortisto? Mi konas ŝin. Kial?

ZAZA (*post longa rigardo ekploras*): Dio, Dio, kiel malfeliĉa mi estas!

HUGO (*embarasite rigardas ŝin, poste levigas*): Kial vi ploras? Mi ne komprenas... Vere, mi ne imagis pri vi, ke vi supozas tian aferon pri mia... tian... tian... kaj kun nia vickortistino... Ah!

ZAZA (*incitite*): Hugo, Hugo kara! Ni parolas pri libroj, pri mondfamaj libroj.

HUGO: Nu, bone, sed kian rilaton havas nia vickortistino al la mondfamaj libroj?

ZAZA (*aplombe*): Ĉar »Onklino Betty« estas mondfama verko.

HUGO: Ĉu? (*ridante*) Hehehe! La edzino de nia vickortisto estas mondfama verko. Pardonu, kara, sed mi ne sciis tion.

ZAZA: Ne pri la vickortistino temas, sed pri la mondfama verko de Balzac. Ĝia titolo estas Onklino Betty. Nu! Kaj mi oferis mian junan vivon por tia viro... por tia viro (*ŝi ekploras*). Ho, mi malfeliĉa! Ho, kiom da intelektuloj estis ravitaj kaj inspiritaj de mi kaj nun vi... nun...

HUGO (*pardonpete*): Sed, Zaza kara, ne ekcitiĝu! Mi ja faris nenion por... (*Li klinas sin por leŝi ŝin*).

ZAZA: Pfiŭ! Kia tabakodoro! Denove vi fumis. Vi volas veneni la aeron kaj poste vi miro, ke nia bebo ne grasiĝas laŭ la normo de la samaĝaj infanoj.

HUGO (*senkulpigante sin*): Nur duoncigaredon... ne en la ĉambro, sed en la kuirejo... jam antaŭ ol vi venis...

ZAZA: Ho, tiu fumo via forprenas la duonon de mia vivo. Mi ŝparas, mi metas moneron al monero, mi ne elspezas, kvankam nun mi havas rajton, ĉar mi estas ja edzino, eĉ panakiranta edzino, mi

- laborgajnas la trioblon de via salajro kaj tamen...
 Jes, vi forfumas la tutan monon de la familio.
- HUGO:** Ĉiusemajne nur paketo da plej ordinara tabako...
- ZAZA:** Ne protestu! Vi scias, ke la kuracisto malpermesis al mi multe paroli kaj ekscitiĝi. Vi scias ja, ke mia koro...
- (*LA INFANO energie kaj plenpulme ekploras en la veturilo.*)
- HUGO:** La bebo ploras.
- ZAZA:** Mi aŭdas. Nu, jen, en tia animstato mi nutru mian feliĉon! Vi scias ja, se la infano ricevas ekscititan lakton, la rezulto estas ventrodoloro kaj...
- HUGO:** Kaj pli da vindtukoj. Mi scias. Sed, Zaza kara, ne ekscitiĝu, mi faris nenion malbonan. Hodiaŭ vi havas kaprican humoron.
- ZAZA** (*iom movas la veturilon, la INFANO eksilentas*): Vere, en tia stato mi ne povas riski la sanon de la bebo. Venu, kaj dormigu la infanon!
- HUGO** (*obceme*): Jes... sed la pargeto...
- ZAZA:** Nu, lasu tiun pargeton! Cetere la terebinto malbone efikas je miaj nervoj.
- HUGO:** Vi diris, kara, ke per terebinto mi...
- ZAZA:** Jes, mi diris, sed mi ne diris, ke vi faru tiam, kiam mi estas hejme. Vi ne havas takton! Vi malŝparas la tempon per fumado en la kuirejo. Hugo, Hugo, vi ne meritas mian delikatan virinan sinoferon!
- HUGO** (*embarasite gratas sian verdon, poste elkaŭras por daŭrigi la brosadon.*)
 (*Paŭzo. Hugo serpentumadas sur la pargeto. Zaza flankenpuŝas la libron, demetas la radio-aŭdilojn kaj kaŭre eksidas sur la sofo. Ŝi rigardas antaŭ si, poste al Hugo. Ŝia mieno sereniĝas.*)
- ZAZA:** Ho, Hugo, vi ne povas taksi min laŭvalore!
- HUGO:** Ĉu mi?... Vi eraras. Mi bone komprenas vin.
- ZAZA:** Ni povus vivi kiel la kolomboj, ĉiam kverante, ĉiam kisante, sed vi...
- HUGO:** Mi ja volis kisi vin, sed vidante, ke vi havas malbonan humoron mia kuraĝo forvaporigis. Mi volis kisi vin, sed...
- ZAZA:** Sed ne ĝustatempe. Jen, vi ne havas takton por senti la ĝustan momenton. Ekzemple nun... nun, kiam mi vidas vin serpentumadi sur la planko kaj mi vidas, ke vi tiel sindoneme zorgas pri mia nesto, nun mi estas kortuŝita kaj... kaj...
- HUGO** (*luktas kontraŭ la terno*): Malbenita terebinto! Te-te-te- (*li ternas*) terure ĝi tiklas la nazon.
- ZAZA** (*kun rezigna patoso*): Mi parolas pri turtovivo kaj li ternas.
- HUGO** (*pardonpete*): Sed, kara, vi ja devus kompreni, ke tiu ĉi terebintodoro... Nu, ne estu kaprica! Cetere oni ankoraŭ ne enkondukis la terebinton en la idiliajn aferojn. (*Li leviĝas kaj ame proksimiĝas al Zaza*) Verdire mi ne scias, de kie vi prenis la ideon pri la terebinto. Ĉu ĝi...
- ZAZA:** Lasu la terebinton! (*Ŝi rigardas lin kaj ridetas*) Vere estas amuze! Ĉu sen viŝtuko kaj broso vi ne povas kisadi? Vidu, ne mi, sed vi volas enkonduki la terebinton en la... en la... (*Ŝia rigardo trafas la pantoflojn de Hugo. Ŝia voĉo tuj esprimas konsterniĝon*) Hugo! Hugo, la novaj pantofloj!! Nur tiel vi taksas mian kristnaskan donacon, ke vi uzas ĝin dum plankopurigado. Ĉu? Broditajn pantoflojn, kies prezo superas tiun de mia nova ĉapelo, vi taksas nur tiel. Ĉu?
- HUGO** (*humile*): La malnovaj jam taŭgas por nenio. Ili estas plenaj de truoj. Cetere mi ne deziras akiri nazkataron, precipe en la nuna epidemia sezono. Diru al mi, por kio oni bezonas pantoflojn, se ne por la hejma uzado?
- ZAZA:** Hugo, Hugo, mankas el vi eĉ tiu minimuma romantikeco, kiu nepre estas necesa por fari la vivon tolerabla. Nek takton, nek fantazion vi havas. Kion, kion, do kion havas vi?!
- (*Paŭzeto. Hugo pente rigardas antaŭ sin, ŝtete okulumas al Zaza, poste demetinte la pantoflojn ekiras por daŭrigi la brosadon*)
- ZAZA** (*en tiu ĉi momento laŭte ekploras.*)
- HUGO** (*iom surprizite*): Kio denove?
- ZAZA:** Nenio kaj ĉiam la sama. Vane mi komencas paroli al vi, neniam vi respondas. Vi neglektas min. Jen ankaŭ nun, kiam mi estas kortuŝita de via boneco kaj mi dezirus montri al vi mian zorgemon pri vi, vi turnas vin for de mi kaj vi ofendas min.
- HUGO:** Ĉuuuu? Per kio?
- ZAZA:** Jen, vi demetis la pantoflojn por altrudi la respondecon al mi pri via nazkataro.
- HUGO:** Tute ne, kara! Sed finfine kion fari?
- ZAZA:** Ĉu ĉiam mi devas instrui vin kion fari? Anstataŭ grumbli...
- HUGO:** Mi ja ne grumblas.
- ZAZA:** Anstataŭ grumbli vi devus veni al mi kaj enprofundiĝi en mian animon, diveni miajn sentojn, iom karesadi la harojn, doni pozicion al la ĉiutaga prozo. Jes! Anstataŭ silenti dum la pargetbrosado vi devus diri tiajn frazojn, kiuj plibeligas tiun ordinaran laboron kaj vekus en mi tiun koran varmon, en kiu la komuna vivo fariĝas ridoplena, iluzia kaj kolomba.
- HUGO:** Mi ne estas poeto kaj mi kuraĝus veti, ke ne ekzistas tia poeto, kiun inspirus la terebintodoro kaj la pargetbrosado. Kion diri? La pargeto brilas kiel viaj okuloj, aŭ viaj okuloj brilas kiel la pargeto. Ĉu? Kaj pri la terebinto... Kion pri la terebinto?
- ZAZA:** Ne moku! Jes, ekzistas frazoj en la amanta koro, inspirita de la terebinto kaj brosadu. Ekzemple, jen, rigardu »edzinet«, mia hejmo estos dometo de gekolomboj; ĉu vi sentas, ke mi faras ĉion por vi, nur por vi! Kaj tiel plu... Ne parolu! Mi konas viajn respondojn! Certe vi dirus, ke la gekolomboj ne havas pargetitan plankon kaj la virkolombo faras tute alian aferon por plaĉi al sia parulino. Sed kial vi ne faras? Kial? Ĉar vi estas dormema urso, Hugo kara, kiu ne konas kaj ne volas koni la misterojn de la virina animo.
- HUGO** (*milde ridetante rigardas al Zaza*): Ĉu vi deziras, ke mi kisu vin?
- ZAZA:** Kial vi demandas? Vi devus profiti mian kortuŝitecon.
- HUGO** (*senbrue metas la broson sur la plankon kaj kun sincera bonkora amo proksimiĝas al Zaza*): Mi pensis, ke vi havas malbonan humoron. Vi scias ja, ke mi tre... tre... (*Ekstera sonorigado*) Iu sonorigis... Kaj ĝuste nun! Diable!
- ZAZA:** Nu, rigardu, kiu?
- HUGO** (*ekiras al la kuireja pordo*): Kaj ĝuste nun!... Certe iu el viaj amikoj.
- ZAZA:** Atendu momenton! Prenu viajn pantoflojn, kaŝu la viŝilon kaj la broson en la kuirejo. Nu rapidu! Ne! Atendu momenton! Donu la kolonjan akvon! Ĝi estas en la dormoĉambro sur la noktoŝranko.
- HUGO** (*kuras en la dormoĉambro, tuj revenas kun la ŝprucboteleto, metas ĝin sur la tablon, prenas la broson kaj viŝilon*): Kaj ĝuste nun! (*Ekstera sonorigo plilonga*) Tuj! Tuj! (*Ekiras al la kuireja pordo*)
- ZAZA** (*salte leviĝas, ordigas siajn harojn kaj veston*): Rapidu, sed retenu la vizitanton por momento. Tiu ĉi terura terebinto...
- HUGO** (*forirante*): Mi diris ja al vi, sed vi ne volis kredi. (*Li foriras*)
- ZAZA** (*rapide agas. Ŝi ŝprucas kolonjan akvon en la aeron, malvolvas la tapiŝon kaj rulmetas ĝin sur la plankon, sidigas al la veturilo kaj kun patrina pozo klinas sin super la Infano.*)
 (*Paralele okazas: sonorigado kaj la suba ekstera dialogo*)
- HUGO:** Tuj, tuj!... Bonvolu!

La edzino de agao Hassan

Popolbalado

Kio blankas sur la monto verda?
Ĉu ĝi estas neĝo do, aŭ cignoj?
Se ĝi estas neĝ' jam ĝi degelus,
Ekflugintaj estus jam la cignoj.
Ĝi ne estas neĝo kaj ne cignoj,
Sed la tendo de agao Hassan.

Li malsanas de pezegaj vundoj,
Lin patrino kaj fratin' vizitas.
La edzino pro la hont' ne povis.

Kiam liaj vundoj jam mildiĝis,
Li sciigas al edzin' fidela:
»Ne atendu min en la kastelo,
Nek kastele plu, nek ĉe la miaj!«

Kompreninte vortojn sinjorino
Dronas, dronas en ĉi pens' mizera,
Ĉevalheno sonis ĉe l' kastelo.
Kaj ekkuris againo Hassan
Por sin ĵeti tra l' kastelfenestro.
Post ŝi kuras ŝiaj du filinoj.
»Panjo, panjo, ho revenu, kara,
Ja ne patro, la agao Hassan,
Onklo venis, bejo Pintoroviĉ!
Kaj revenis againo Hassan
Kaj ĉe l' ko'lo onklon ĉirkaŭprenas:
»Jes, ho frato, granda estas honto,
De kvin idoj ke li min forpelas.«

Bej' silentas, li nenion diras,
Sole prenas el la poŝo silka
Kaj prezentas skribon de disiĝo,
Ke ŝi prenu sian doton tutan
Kaj reiru kun li al patrino.

Kompreninte tion sinjorino,
Al du filoj ŝi la frunton kisis,
Rozajn vangojn de la du filinoj,
Kaj de l' filo ĉarma en lulilo
Sin disigi ŝi neniel povis.
Sed la onklo prenis ŝin ĉe l' mano,
De l' fileto pene ŝin disigis
Kaj ŝin metas al si sur ĉevalon
Kun ŝi migras al la blanka hejmo.

Ĉe la siaj ŝi mallonge restis,
Mallongtempe, eĉ ne dum semajno,
Sinjorino bona kaj bongenta,
Sinjorinon bonan multaj svatas,
La kadio de Imocki pleje.

Sinjorino petas sian fraton:
»Mi petegas vin, ho kara frato,

Al neniuj ja min edzinigu,
Ke ne krevu mia kor' mizera,
Rigardante georfetojn miajn.

Sed neniom ŝin la bej' aŭskultis,
Donas ŝin al Imocki-kadio.
Plue petis sinjorin' la fraton,
Ke li skribu la leteron blankan,
Senda ĝin al Imocki-kadio:
»Vin salutas bele sinjorino,
Kaj vin bele en letero petas,
Kolektinte nuptovirojn, portu
Longan ŝalon al la sinjorino,
Ke ŝi preter domo de l' agao
Ne ekvidu georfetojn siajn.

Al kadio venis la letero,
Li kolektis tuj la nuptovirojn,
Ili iras al la sinjorino.

Bone venis la edziĝfestantoj,
Bone kun la sinjorin' revenis.

Preterire ĉe l' aga-kastelo
Du filinoj tra fenestr' rigardis,
Kaj du filoj antaŭ ŝin elvenis
Kaj parolis al patrino sia:
»Ho revenu al ni, panjo kara,
Por ke al vi ni tagmanĝon donu!«

Gin aŭdante againo Hassan,
Al la estro edziĝfesta diris:
Frat' laŭ Dio, estro edziĝfesta,
La ĉevalojn ĉe l' kastel' haltigu,
L' orfojn etajn ke mi pridonacu.

Kun ĉevaloj ili apudhaltis,
Ŝi la idojn pridonacis bele;
Siajn filinojn per tranĉil' orita,
La filinojn per tolaĵo longa,
Al fileto ĉarma en lulilo
Ŝi en tuko sendis vestajetojn.
Gin rigardas la agao Hassan
Kaj du filinojn siajn li alvokas:
»Idoj miaj, tien ĉi alvenu,
Se vin etajn kompatindajn orfojn
Ne kompatas la patrin' ŝtonkora!«

Gin aŭdante againo Hassan
Sin al tero ĵetis blankvizage,
Tuj disigis de animo sia
Pro l' aflikto, rigardante orfojn.

En la serba: *Fran Janjić.*

MAKS: Pardonon pro la ĝeno!... Ĉu sinjorino Kork estas hejme?

HUGO: Jes, jes... bonvolu enpaŝi!... Demetu la palton! Jes, tien!

MAKS: Nenecese. Por kelkaj momentoj mi venis.

HUGO: Nu, tamen... tamen... Jes, tien. Tiu pendilo estas por la gastoj.

(Li malfermas la pordon kaj ŝovas sian kapon) Ĉu permesate?... Zaza, iu sinjoro... Bonvolu, sinjoro! (Li malfermas la pordon kaj ĝentile montras la eniron)

ZAZA (rekonas la voĉon de la vizitanto dum la dialogo. Ŝi paliĝas kaj apenaŭ povas kaŝi sian ekscitiĝon. En la momento, kiam Maks paŝas en la ĉambron ŝi profundo klinas sin al la infano): Mia bebo, mia vivo, mia trezoro... Nu, ridetu!... Panjo lulos vin, panjo kantos al vi.

Dua sceno

ZAZA, HUGO kaj MAKS

MAKS (enpaŝas. Li estas tipo de la elegante vestitaj artistoj. Liaj movoj kaj gestoj montras lin temperamenta kaj lia parolmaniero estas senĝena kun nuanco de konstanta ironio. Li havas edzan ringon): Respektplenan saluton, sinjorina moŝto! (Li ne proponas manon, nek mankasas.)

ZAZA (por kaŝi sian embarason tro ĝoje akceptas lin): Ah, vi, la perdita ŝafido! Kia agrabla surprizo!!

MAKS: Ĉuuu?... Nu, egale! Preterpasante la domon mi mi ne povis kontraŭstari al la deziro viziti vin, sinjorina moŝto. Espereble vi fartas bone? Ĉu ne?

ZAZA (kun pliiganta embaraso): Jes... jes... Oni diris, ke longdaŭre vi forestis el la lando. Ĉu?... Ek-sidu!... Hugo, seĝon!

MAKS: Dankon, ne longe mi restos... Oni atendas min en la Ekspozicia Komitato.

(kun ironia flato): Sinjorino, vi aspektas belega.

Je mia honora vorto, vi plibeligiĝis. Nu, jes, kompreneble! (Li rigardas la veturilon) Jes, jes...

Kiu estus pensinta, ke tiel baldaŭ vi fariĝos patrineto? (Longe li rigardas al la okuloj de Zaza) Nu, tamen ne tre surprize! (Ironie) Kiu havas edzon, tiu povas havi eĉ infanon. Estas tute laŭregule.

ZAZA (kun altrudita rideto): Jes, jes... kaj mia bebo estas tre bela.

MAKS: Mi ne dubas pri tio. (Li paŝas al la veturilo por rigardi la infanon) Vere, via bebo estas ĉarina, tre ĉarma. Ĉu knabo aŭ knabino?

HUGO: Knabino, eta kokcinelo, nia anĝeleta.

MAKS (kvazaŭ neglektante la ĉeeston de la edzo, ironie ridetas al la infano): Strange, vere tre strange! Kia okulfrapa simileco! La bebo mirinde similiĝas al sia patro.

HUGO (modeste): Mi estas la patro.

MAKS (turnas sin al li. Rideto. Pardonpeto, sed pika tono kies akreco celas trafi la virinon): Pardonon! Mi eraris. La bebo ne similas al la patro. (Paŭzeto. Okulludo inter Maks kaj Zaza) Do, sinjoro, vi estas la edzo. Ĉu?... Mi pardonon, sed via kostumo...

ZAZA (senkulpige): Hugo estas tiel modesta. Ofte mi riproĉas lin pro lia vestmaniero. La vizitantoj kelkfoje povas erari.

MAKS (prezentas sian manon al Hugo): Maks Niks, pentroartisto.

HUGO (ĝojmiene): Ah, do ankaŭ vi laboras kun terebinto... Mi tre ĝojas. Mi estas Hugo Kork, oficisto ĉe la Stata Saladadministracio.

MAKS: Populara oficejo en nia lando, eĉ tro populara por esti serioze konsiderebla.

HUGO (gaje): Jes, jes! Kiam oni volas ĝentile esprimi la »iru al la diablo«-n, oni sendas la plendanton al la saloficejo. La plej supra instanco de la

nenifarebleco estas la saloficejo. Sed kion fari? La homoj ŝatas ŝercadi.

MAKS: Espereble via edzina moŝto ekzilis tiun frazon el sia hejmo. Ĉu?

ZAZA (flute proksimiĝas al Hugo kaj ĉirkaŭprenas lin): Ni vivas kiel la kolomboj. Ĉu ne, Hugo? De mateno ĝis vespero ni kveras kaj...

HUGO (ridante): kaj kverelas.

ZAZA (kun troa vigleco): Hugo estas tre ŝercema. Li estas la plej bona homo en la mondo. Li estas tiel mola, kiel la butero.

MAKS: Mi ne dubas pri tio. Unuavide oni povas konstati tion. (Post ĉirkaŭrigardo) Ĉarman hejmon vi havas, sinjorino. Guste tion, pri kia vi ĉiam revadis. (Li ekzamenas per fingro la kovrilon de la sofo) Belega speco, de likata materialo.

HUGO: Donaco de ŝia ĉefo okaze de nia geedziĝo.

MAKS (kun malica rideto rigardas ŝin): Ĉuuu?... Ĉie regas delikata gusto. Ekzemple, tiu moderna lustro, tiu moderna lustro...

HUGO: Donaco de la edzino de ŝia ĉefo okaze de nia geedziĝo.

MAKS: Admirinda donaco. Ĝi absolute konvenas al via kolombejo. Nu, kaj tiu granda staranta horloĝo... Ĝi certe havas sonorilludon. Ĉu?

HUGO: Ne, sed tamen ĝi batas la horkvaronojn kaj la horojn. Cetero ĝi estas donaco de fratino de la ĉefo okaze de nia geedziĝo.

MAKS (kun troa entuziasmo): La koroj en tiu familio estas el oro, el pura oro.

ZAZA (nerve): Hugo kara, mi petas vin, bonvolu porti la infanon en la alian ĉambron. Vi scias ja...

Eble la bebo...

HUGO (servoprete): Jes, jes!... Pardonu, sinjoro, sed la patra devo vokas min. (Li paŝas al la veturilo. Dume unu el liaj pantofloj falas) Nu, etulino, ni ekiru! Paĉjo rigardos vin, paĉjo donos al vi puran... Jes, Zaza, ĉu la infanpudro...?

ZAZA (tute nerve): Sur la noktoŝranko. Sed iru! Eble la bebo jam suferas.

HUGO (al la infano): Sed paĉjo ne lasos sin longe suferi... Paĉjo rigardos sian trezoron... Zaza, Zaza! Rigardu, kiel ĉarme ŝi ridetas al mi!

MAKS (rimarkas la falintan pantoflon kaj l-vas ĝin): Sinjoro, via pantoflo... Ĉu ankaŭ ĝi estas donaco de la bonkora famlio de la ĉefo?

HUGO (ridetante): Ho, kiel vi povas pensi tion! Ĝi estas donaco de mia edzino.

MAKS: Okaze de via geedziĝo. Simbolo de la kolomba vivo.

HUGO (surmetas la pantoflon): Bela paro, ĉu ne? Bedaŭrinde ĝi estas iom vasta kaj malhelpas min en la irado.

MAKS: Mi ne dubas pri tio.

ZAZA (tute perdinte la paciencon): Hugo, la bebo certe suferas.

HUGO: Tuj, tuj! (Dum foriro) Mia bebo ne suferos longe. Paĉjo donos al ŝi puran vindon, freŝan vindon kaj puff! per la pudrumo kaj... Nu, Zaza, rigardu kiel ŝi ridetas al la paĉjo! (Li kun la veturilo foriras en la dormoĉambron.)

Tria sceno

ZAZA, MAKS kaj kelkfoje ĝenas ilin HUGO

ZAZA (atentas la fermon de la pordo. Post malapero de Hugo ŝi proksimiĝas al Maks. Ŝia miĉeno respegulas sindefendon): Kial vi venis? Kial vi kuragiĝis veni al mi?

MAKS (trankvile): Ah, kia akra tono! Verdire mi ne scias, ĉu ĝi estas oficiala konsterniĝo de jun-edzino aŭ spontanea helpkrio de freŝe bakita virto.

ZAZA (pli akre, pli nerve): Ni ne ludu kun vortoj! Diru tuj, kial vi venis?

MAKS (*ridetante*): Mi ja diris, ke preterpasante la domon mi ne povis kontraŭstari al la deziro...

ZAZA (*senpacience*): Kial vi venis? Mi volas scii. Ĉiu via vorto pikas min.

MAKS: Mi ne dubas pri tio.

ZAZA: Ĉu vi venis nur por ofendi min?

MAKS: Ĉi ja scias, ke...

ZAZA: Ne ciadu!

MAKS (*ironie*): Pardonu, sinjorina moŝto! Mi forgesis, ke ni ne estas plu unu por la alia la samaj kiel antaŭe... Do vi scivolos pri la celo de mia surpriza vizito. Ĉu? Nu, la celo estas simpla societa konvenaĵo. Mi venis por respektplene inviti vin kaj vian edzon al la morgaŭna malfermo de la Printempa Ekspozicio en la Moderna Galerio.

ZAZA: Ne mensogu! Mi sentas kaj mi legas alian celon el viaj okuloj.

MAKS (*kun ironia trankvilo*): Tute ne estas ĝentile esti tiel nekredema. (*Li prenas sian poŝpaperujon kaj scrĉas en ĝi*) Permesu, ke mi transdonu honoran bileton por vi ambaŭ!... Nu, kie? ... Ah, jen! Bonvolu! (*Li proponas prezentas la invitilon*)

ZAZA (*ne etendas la manon al ĝi*): Por mi vi vane penadis. Min ne interesas la Moderna Galerio.

MAKS (*emfaze*): Eble vin ne interesas nun, sed poste... Ankaŭ mi ekspozicio mian novan pentraĵon.

ZAZA: Ĉerte vi havos sukceson kiel ĉiam.

MAKS (*malice r.d.tante*): Mi esperas... Ne sole sukceson mi esperas, sed ion pli, ion sensacie konsternan, ion eksterordinaran.

ZAZA: Ne vidinte la bildon, permesu tamen, ke mi gratulu!

MAKS: Sinjorino, ne dece gratuli al si mem.

ZAZA (*mire*): Mi ne komprenas vin.

MAKS (*trankvile*): Nu, la eksterordinara kaj konsterna sukceso apartenos ne nur al mi, sed ĉefe al vi, sinjorina moŝto.

ZAZA (*maltrankvile*): Pri kio vi aludas? Kian rilaton mi povas havi al via sukceso?

MAKS: Kian rilaton? Kiel mi esprimu por ne esti miskomprenata? Nu, sinjorina moŝto, vi bonvo'is esti mia inspiranta muzo... jes, muzo, sinjorina moŝto... Ne, ne! Mi eraris en la esprimo. Ne muzo, nur modelo, nur simpla modelo, sed...

ZAZA (*kun larĝe malfermitaj okuloj rigard' s lin*): Parolu klare! Mi ne komprenas vin, sed mi sentas, ke vi teksis reton por mi.

MAKS: Ĉu reton? Ne! Verdire mi konspiris iomete kun mia muzo, sed... vi ja diris, ke ne interesas vin la tuta afero. Eble nun ne, sed morgaŭ tiom pli!

ZAZA (*postule*): Parolu klare! Mi volas scii ĉion! Mi ne scias, kion vi preparis por mi, sed mi sentas, ke malamiko transpaŝis mian sojlon. Vengemo kondukis vin al mi.

MAKS: Ne uzu bombastajn vortojn! Simple, mi venis por kvitigi mian konton.

ZAZA: Ni ne ŝuldas unu al alia. Ni likvidis nian aferon per la forbruligado de niaj leteroj. Vi ne havas plu rajton enmiksiĝi en mian vivon. Mi havas edzon.

MAKS (*impertinente*): Ĉu ankaŭ tia estas edzo? Pardonon! Mi deziris diri: ankaŭ tia estas edzo.

ZAZA: Ne insultu lin! Li faris nenion malbonan al vi.

MAKS: Vi estas prava. Maljusta mi estis. Li estas tiel fidema, tiel honesta, tiel humila, kiel... kiel povas esti nur senpina oficisto de la Ŝtata Sal-administrejo.

ZAZA: Ne ĉiu povas esti — pentroartisto.

MAKS: Tute trafe! Eĉ nun ni estas tro multaj. (*Momenta paŭzo. Maks kun malica rido observas la baraktadon de Zaza. De ekstere sonas obtuze la voĉo de Hugo, parolanta al la infano: »Tuj, tuj, mia bebo!... Paĉjo ordigos ĉion.«*)

ZAZA: Nu?!... Por kio vi atendas?... Mi pensas, ke estus plej prudente, se nun vi forirus. Mi senkulpigos vin ĉe mia edzo.

SUKO

— JOVAN DUČIĆ —

En la larĝa ombro de l' palmventumilo
Kušas bela Naksis. Super Nil, tagmezas.
Hirundaroj ĉirpas. En la arda brilo
Tra l' aero silko flugas kaj karesas.

Nil'antikva, verda, laca, sufokspira,
Pasas for malvigle. Fajran polvon lulas
Super urb' malnova la tagmez' trankvila.
Pro l' pasi' volupta, juna, ĉio brulas.

Dum tagmez' pasia de l' somero mita
Naksis duonnuda nun pri Izos revas.
Foje tuŝas branĉojn ŝi, volupt-ekscita:
Jen, tra l' tuta bosko ruĝaj floroj krevas.

El la serba: K. Kalocsay.

MAKS (*cinike ekridas*): Bonege! Ĉu vi opinias, ke estis facile por mi veni ĉi tien? Mi povas aserti, ke ne estis facile... Permesu, ke mi eksidu en via, en via kolombejo! (*Li eksidas*)

ZAZA: Kion vi volas de mi?

MAKS: De vi — nenion. Absolute nenion. Mi venis por retranskiviligi, mi venis por retrovi mian animan ekvilibron (*Li perdas sian ironian tonon.*) En la vivo estas okazaĵoj, kiujn oni ne povas forgesi. Ili konstante incitas nian fantazion, maltrankviligas nin kaj ili kreas en ni internan devigon por fari ion, jes, por fari ion, eble ion bagatelan, eble ion skandalan. Se ni ne obeas al tiu ĉi interna tiranismo, ĝi detruas nian tutan vivon... Nu, tia aŭ simila sento devigis min viziti vin. Mi venis por pagi.

ZAZA (*time rigardas lin*): Ĉu por pagi? Sed por kio?

MAKS (*anare*): Por kio? Por la multjaraj suferoj, por la iluzioj, ĵetitaj en la koton, por mia detruita kredo pri la Bono, por la larmoj de mia edzino, kiu martire turmentigis dum jaroj pro vi, pro tia... tia...

HUGO (*rapide envenas, kaŝas post sia dorso la malpurajn vindaĵojn*): Tuj, etulino! Tuj revenos la paĉjo!... Pardonu, la bebo...

MAKS: Ne ĝenu vin! Ankaŭ mi estas patro.

HUGO (*kun videbla ĝojo*): Ĉu? Nu, mi vere ĝojas... Mi jam pensis, ke vi estas... Sed pardonu, ia bebo... (*Li forrapidas en la kuirejon*)

ZAZA (*timotreme*): Freneze!... Kion vi volas fari?

MAKS (*malice*): Nenion pli ol ekspozicio mian novan pentraĵon.

ZAZA: Do tiu bildo... tiu nova bildo...

MAKS: Kiel mi vidas, ĝi interesas vin. Almenaŭ ĝi komencas vekti vian interesigon. Nu bone! Sciu do, ke ne ekzistos tia homo, kiu ne rekonos nin ambaŭ sur tiu bildo. Al la pilorio, jes, al la pilorio mi metis vin kun mi mem.

ZAZA (*kun time malfermitaj okuloj*): Frenezulo!

HUGO (*revenas kun freŝaj v'ndoj en la mano*): Pardonu, mi volas demandi ion... Ĉar vi estas ja patro, certe vi scias. Kion oni faras, kiam la infano havas ventrodoloron?

MAKS (*iom embarasite*): Kion? Ah, jes! Oni masaĝas la ventreteton de maldekstre dekstren.

HUGO: Dankon! De maldekstre dekstren. Komprenoble nur delikate, tre delikate kaj per vaselino. Ĉu?

MAKS: Oni povas ankaŭ per vaselino.

- HUGO:** Dankon, dankon! Ofte la spertoj de gepatroj valoras pli ol la konsiloj de freŝe bakitaj kuracistoj. Ĉu? Pardonu, sed la bebo... (*Li forkuras en la dormoĉambron.*)
- ZAZA** (*paŝas al Maks, longe rigardas al liaj okuloj*): Maks, ĉi ne faros tion, ĉi ne povas esti tiel maljusta.
- MAKS** (*seke*): Ne ĉiadu!
- ZAZA:** Frenzulo!
- MAKS** (*amare*): Egale kiel vi nomas min. Mi decidis kaj la bildo, »La etburĝa demono« elokvente parolos anstataŭ mi. Ho, tiu figuro abomeninde similas al vi kaj oni rekonos vin. Viaj gekonatoj fingre montros al vi kaj via edzo... nu, li havos la saman turmenton, kiun havis mia edzino pro vi.
- ZAZA** (*time retiriĝas*): Maks, mi ne rekonas vin. Ĉu vi volas kompromiti min? Ĉu vi volas skandalon? Mi ne scias, kion prezentas tiu bildo, sed ĝi estas mensoga, jes, mensoga! Vi scias plejbone, ke neniam mi donis min al vi, neniam mi estis via amatino, neniam...
- MAKS:** Ne, sed dum jaroj vi mensogis vin la mia. Mi volas pagi!
- HUGO** (*aperas en la kadro de la pordo*): Pardonon pro la interrompo! Mi forgesis, ĉu de dekstre maldekstren aŭ de maldekstre dekstren?
- MAKS** (*embarasite*): Mi ne komprenas, kion vi deziras.
- HUGO:** Nu, temas pri la masaĝo de la ventreto.
- MAKS:** Ah, jes! De maldekstre dekstren... Sed ankaŭ la kamomil-infuzajo bone utilas. Kompreneble, ne varmege!
- HUGO:** Dankon! Do de maldekstre dekstren kaj delikate. (*Li foriras. Longminuta paŭzo. Maks kaj Zaza rigardas unu la alian. Maks iom nerve prenas cigaredujon, malfermas kaj fermas ĝin, turnas sian rigardon al la lustron. Zaza senmove observas lin*)
- ZAZA** (*milde, iom mire*): Maks, mi ne sciis, ke vi ĉe nun tiel amas min.
- MAKS** (*amare ridante*): Mi? Ĉu mi? Vi eraras, Zaza.
- ZAZA** (*persiste*): Do, ni diru, vi malamas min. Egale! La amo kaj malamo estas ĝemeloj. Ili ambaŭ havas samajn trajtojn kaj arogas samajn rajtojn. Ili volas direkti aŭ detru la vivon de alia homo.
- MAKS** (*flame*): Mi abomenas vin. Kontentigon mi volas por mi pro viaj mensogoj, pro la primokita sento de mia koro.
- ZAZA** (*milde*): Kiel maljusta vi estas, Maks, maljusta, kiel ĉiam, kiam vi ne volis juĝi objektivite. (*Ŝi proksimiĝas al Maks*) Jen, mi konfesas, ke nun, en tiu ĉi momento mi ĝojas pro via vizito. Nun ŝajnas ankaŭ al mi, ke io restis nekvitigita inter ni... Sed kio? Jen la demando.
- MAKS:** Ĉu vi ne volas kompreni min? Vi mensogis, kvankam neniam mi devigis vin fari tion. Mi deziris nur amikecon kaj sincerecon. Mi donis al vi plenan liberecon, mi ne katenis vin al mi.
- ZAZA** (*amare, sed milde*): Amikecon kaj sincerecon! Sed vi ne vidis tiun kormuelan sopiron, kiu velkigis mian ĵunecon. Ĉu ne tiel estis? Ho, vi tre bone sciis tion, sed vi estis malkuraĝa, jes, malkuraĝa kaj senkulpigis vin per via devo.
- MAKS:** Do nun vi atakas kaj akuzas. Ĉu?
- ZAZA** (*eksidis kontraŭ Maks*): Ne! Mi nur konstatas... Dum jaroj mi staris ĉe via flanko, mi disipis miajn plej belajn jarojn, knabinajn revojn por vi, mi partoprenis en viaj laboroj kaj zorgoj. Kion mi ricevis rekompence? Almozminutojn. Efemeran ĝojon, ŝtelitan de alia virino. Neniam vi povis esti tute la mia. Vi deklamis grandajn vortojn, parafradojn pri via amo, sed neniam vi forgesis ripetadi pri via devo. Ĉu vi pensas, ke mi ne baraktis sub la ŝarĝo de tiu suferplena amo? Ĉu vi pensas, ke ne ĉiutage mi devis marĉandi kun la Vivo por povi persisti kaj sinofere toleri la mokan rideton de miaj gekonatoj...
- Sed kial? Vi scias la respondon, kvankam en tiu ĉi momento vi hontas konfesi ĝin.
- MAKS** (*iom kortuŝite*): Mi ne hontas. Mi kredis, ke ne sole flata arlekenado de katino estis en via sento.
- ZAZA** (*amare ridas*): Flata arlekenado de katino, jen via preferata frazo. Vane vi neas, nun vi mem sentas, ke sole mia amo kaj mia fido al vi subtenis min en la interna batalo. Mi kredis, ke ankaŭ vi amas min kaj iam vekigis en vi la forta decidkapabla viro, kiu solvos la inferan dilemon... Mi suferis, terure suferis, sed ĉion mi kaŝis sub rideton por ne torturi ankaŭ vin... (*Ŝi eklarmas*) Vi nomis min ja »printempa rideto« kaj mi sentis mia devo rideti kaj ĉiam rideti, peli for la nubojn, doni al vi inspiron por la laboro, teni forte vian manon, kiam la pesimismo nebuligis vian klaran vidon. Mi estis la via, tute la via, sed vi estis tro malkuraĝa rimarki tion.
- MAKS** (*hezite*): Kial vi ne estis sincera al mi? Kial vi ne diris, ke ni disigu amike? Kial vi aranĝis tiun hontindan komedion, tiun abomenindan ludon tie dum la balo? Pro kio?
- ZAZA** (*post ioma paŭzo*): Pro kio?... Pro vi. Jes, pro vi, ĉar mi sentis, ke via amo fariĝis nura devo kaj sole pro egoismo vi kroĉiĝas al mi.
- MAKS** (*tro energie por kaŝi, ke nun ŝi trafis la veron*): Mensogo! Ne tiel estis.
- ZAZA** (*kun triumfa tono*): Sed jes, tiel okazis, tiel estis, vane vi neas nun pro malfrua pentito. Kial vi ne revenis al mi la postan tagon aŭ post semajno aŭ tiam, kiam mi mem provis proksimiĝi al vi. Ho, ne la ofendita vanteco estis la sola kaŭzo.
- MAKS** (*energie*): Mensogo, mensogo! Ĉion vi faris pro tio, ĉar vi opiniis, ke tiu ekzotika fremdulo, en kies sinon preskaŭ vi enkubutis dum la balo, estos kaptebla per via rideto, per via babilema ĉarmo. Fi! Ne amo gvidis viajn paŝojn. Kio? Nura vanteco. Ne ĉiutage viron vi aspiris. Pro troa ambicio vi volis fariĝi Sinjorino lu kaj ne Sinjorino Neniu. Via eksperimento fiaskis. Jes, kaj post tio vi klopodis reveni al mi, al la naiva revemulo, melita en rezervon. Jen tiel estis!
- (*De ekstere aŭdiĝas lulkanto de Hugo. Ĝi ne estas tro laŭta kaj ĝiaj vortoj ne estas distingeblaj por ne malhelpi la dialogon.*)
- ZAZA:** Nu, se eĉ tio estus la vero, ĉu tio ne estas pardoninda? Vi estus povinta kompreni, ke mi ne volas velki sen amo.
- MAKS** (*subite ekflamiĝas*): Sen amo! Ĉu sen amo? Kaj tion vi kuraĝas diri al miaj okuloj. Ĉu vi pensas, ke mi estis blinda kaj mi ne vidis vian aman manovradon? Ho, mi tre bone vidis ĉion, sed mi estis scivola, ĝis kiam vi riskas ludi vian aĉan komedion.
- ZAZA** (*kun larmoj kaj milda riproĉo*): Ne estu maljusta, Maks! Rigardu al miaj larmoj kaj...
- MAKS:** Ehh, viaj larmoj! Per videblaj larmoj trompas la virino.
- ZAZA** (*sentimente*): Kaj pro la nevideblaj ŝi mem velkigis.
- MAKS:** Lasu la aforizmojn al la literaturistoj. Nun mi estas du homoj, kiujn la sorto kunligis, la reala vivo.
- ZAZA:** Sed vi estis tiu, kiu disiris la kuntenantan fadenon. Vane mi skribis, vane mi klopodis proksimiĝi al vi. Mia momenta ŝanceliĝo donis bonan pretekston al vi por akre tranĉi la nodon de la amikeco. Vane mi atendis vin kaj la malespero faris min malforta. Mi sentis min orfigita kaj tiam... tiam venis tiu ĉi bona homo, mia edzo. Li ekvidis apud mi, parolis nenion, nur prenis mian manon kaj rigardis min... li nur rigardis kaj rigardis...

MAKS (*ironie*): Tre romantike! Se mi ne konus vin tiel bone, mi kredus al viaj vortoj, sed... sed... Cetere mi gratulas al vi pro la sukcesa eksperimento, per kiu ĝustatempe vi fiskaptis vian edzon.

ZAZA (*indigne*): Ho, kiel mi abomenas vin, viroj! Vi ĉiuj estas egoistaj kaj nur egoistaj. Unu pro malkuraĝo, la alia pro negocemo, la tria...

MAKS (*kun mokema riverenco*): Mi dankas je la nomo de mia sekso. La unua estas mi, la dua... Nu, ankaŭ lin mi konas. Sed nun vi devus esti tre feliĉa. Via edzo estas bona, modesta, humila, kolomba, turta... kiel... kiel ia patrinbesto. (*Ekstere ĉesas la kantado de Hugo. Zaza ekstaras kaj iras al la sofo.*)

ZAZA (*dolore, rezigne*): Jes, li estas bona, tre bona. Vane vi mokas lin (*Ŝi eksidas sur la sofon*). Li estas bona pro egoismo. Boneco, kiu ĉiam plenumas niajn dezirojn, pardonas ĉion, iom post iom fariĝas kateno kaj faras nin malkuraĝaj.

MAKS (*triumfe kaj verve*): Ĉio en ordo! Jen la kontentigo, de la Vivo mem. Do ankaŭ vi sentas la liberminacan potencon de la Boneco, ankaŭ vi fariĝis malkuraĝa, ankaŭ vi sentas la katenojn de la devo. Hahaha! La kolomba vivo kiel devo!! La vivo ripetas la situaciojn. Nun, jes, nun aklamas mia turmentita animo, ĉar la sorto jetis vin tien, kie la samaj flamoj brulvundas vian koron, pri kies ekzistoj vi ne kredis, kiam ili torturis mian animon... Feliĉe, ke por vi restis la orkora ĉefo.

ZAZA (*energie protestas*): Vi eraras. Rilato kutima inter laborondonanto kaj dungito.

MAKS (*jaluze*): Mi bone konas tiun kutiman interrilaton.

ZAZA (*kiel supre*): Freneza, vi... vi, freneza! Vi pensas, ke...

MAKS: Mi ne pensas, sed mi scias. La orkora ĉefo ekzistas nur en la fabeloj de la palaj tipistinoj.

ZAZA: Mi juras je mia...

MAKS: Ne juru, false vi ĵurus! Nur blindulo kaj via edzo ne vidas, ke la infano...

ZAZA (*raŭke pro ekscitiĝo*): For! For el mia domo! Mi ne toleras viajn suspektojn.

MAKS (*furioze, sed kun sordinita tono*): Ne, ne, ne! Mi venis pagi! Ci, ci «etburĝa demozo». Oni rekonos vin sur la bildo. Mi mem montras ĝin al via edzo. Mi malfermos liajn okulojn. Mi eŝiros vin el lia koro, el la simpatio de tiu ĉi hipokrita socio, mi jetos vin tien, kien vi jetis mian koron, mian talenton, mian inspirecon. Mi... mi...

(*Ek tera infanplorado*)

ZAZA (*preskaŭ transformiĝis dum la paro'o de Maks. Ŝia rigardo ardas de interna ĝojo. La vortoj apenaŭ povas kaŝi la esperon, kiu promesas rompi la unutonecon de ŝia vivo*): Faru do, kion vi volas! Frakasu mian nunan vivon, vundu je morto la koron de homo, kiu kulpis nenion kontraŭ vi, metu nin ambaŭ al la pilorio, sed sciu, ke oni kondannos ne min, sed vin, sole vin... Mi ne defendos min. Ne! Sed poste... Kio venos poste?

MAKS (*sinforgese*): Egale!

ZAZA (*triumfe*): Num vi perfidis vin, Maks! Ĉu egale? Do bone, ankaŭ por mi estas ega'le...

MAKS (*jurore*): Ho, kiel mi abomenas vin, kiel... (*Li ekstaras minace*)

(*Fino sekvos*)

Pledo por literatura organizo

— Ludoviko Totsche —

Ni vivas la epokon de organizitaj movadoj, de organizita (eĉ, ni konfesu, jam kelkfoje troregulita) socia vivo. Iom post iom la individueco preskaŭ tute perdas sian kvalitan pezon kaj la apartaj energioj de l' izolitaj unuoj povas valorigi nur per la helpo de la kvanto: per la unucela klopodo de la unuigitaj fortoj. Ke tiu ĉi fenomeno estas ĝenerale valida specialaĵo de l' epoko, el sub kies efiko neniu povas sin tute liberigi, tion pruvas la surpriza fakto, ke tiu ĉi tendenco montras sin ankaŭ ĉe la verkistoj, kiuj — se ili estas artistoj en la vera senco de l' vorto, kaj ne industriistoj de la nuporamuza »literaturo« — estas denature ekstremaj kontraŭuloj al ĉiu unuformiga kaj mekanikiga direkto. La verkisto, eĉ se li konfesus la plej kolektivistajn ideojn, ne povas rezigni pri sia individua koncepto rilate al tiuj ĉi ideoj, pri sia individua esprimmaniero, per kiu li prezentas sian koncepton. Tia rezigno kondukus al certa morto de ĉiu pure artista klopodo. Kaj tamen ni vidas, ke la verkistoj sin organizas. Temas ne nur pri landaj societoj, destinitaj por defendi la materiajn interesojn de la anoj, sed ankaŭ pri internaciaj organizaĵoj, kiuj celas, per la forto de l' spirito, akceli la materian kaj precipe la animan progreson de l' homa kulturo. (Ekz. PEN klubo). Ĉu estas ĉi tie ia kontraŭdiro? Tute ne! Kvankam estas vere, ke apenaŭ oni povas trovi du verkistojn, kies priliteraturaj opinioj identus en ĉio, kvankam estas vere, ke por vera verkisto la spirita sendependeco estas nepre kondiĉo de la literatura agado, tamen oni povas trovi bazon, sur kiu la plej diverĝantaj verkistoj povas harmonie kunlabori: prosperigo de l' komunaj ekonomiaj interesoj kaj klopodo al la tamen sama celo: al la antaŭenigo de la homa kulturo.

La esp-istaj verkistoj ankoraŭ ne havas organizaĵon. La ELA ĉesis ekzisti post agado, kiu konsistis ĉefe el laŭda menciado de ĉiu meze bonstila libro; la Lingva Komitato kun la Akademio estas kaj restas nia ĉefa

konserva organo prilingva, sed ĝi ne povas plenumi la taskojn de pure literatura organizaĵo. Ankaŭ ĝia kunkmeto ne destinas ĝin al tiaj taskoj: pri literaturaj aferoj tamen la plej kompetentaj estas mem la verkistoj, la enmiksiĝo de eksteraj faktoroj kaŭzus nur konfuzon; krome signifa parto de la aktivaj verkistoj ne anas al la Lingva Komitato. Do restas la solvo: fondo de aparta, sendependa literaturo societo. Sed oni certe demandas, kiuj estas la gravaj taskoj, necesigantaj apartan literaturan organizaĵon? Permesu, ke mi prezentu al vi ilin tute mallonge; mi ne intencas doni ellaboritan planon, sole skizan bazon, laŭ kiu la pli precizaj konturoj de la organizo povos formiĝi dum la postaj pritraktadoj, se la verkistoj kaj la publiko emas favore akcepti la aferon... Do jen mia demando, al la esp-istaj verkistoj kaj literatur-amikoj: ĉu vi volas, ke en la Esp-a movado ekzistu sendependa, vivkapabla literatura societo, kies taskoj estus:

kunigo de la izolate laborantaj junaj kaj modernaj esp-istaj verkistoj, gardado pri la spirita kaj ekonomiaj intereso de la verkistoj, ilia reciproka pliproksimiĝo kaj interkonatigo,

organizo de la literatura vivo per reciprokaj konsiloj, eldono de libroj, reklamado, elekto de gravaj tradukindaj verkoj, aranĝo de literaturaj festoj,

helpo al junaj kaj talentaj verkistoj per morala kaj materiala subteno,

helpo al la evoluo de la Esp-a lingvo ĝis la plej alta grado de literatura perfekteco,

helpo al la plialtigo de la artista kaj intelekta nivelo de la Esp-a literaturo ĝis ĝia egalrangigo kun la naciaj literaturoj,

konscia laboro por pliprofundigo de la rilato inter publiko kaj verkistoj, helpo al la popularigo de la Esp-a libro.

Ĉu ne sufiĉe por efektiva laboro? Mi pensas, ĉiu plua klarigo estus superflua, pri la detaloj ni povos intertraktadi, se ni jam decidis pri la ĉefajo; pri la fondo de tia societo.

La literaturo rilatas al la lingvo, kiel la karno al la skeleto. Sed en Esperanto la literaturo signifas ilin ambaŭ. El la cent kaj cent lingvoprojektoj Esperanton ellevis kaj savis por la eterne nur ĝia literaturo... Ĉu estas neŝanĝebla, ke la Esp-a literaturo vivu plu kaj ĉiam la nunan amorfan, neorganizitan vivon?

OBSERVO

OTON JUPANČIĆ.

En la kultura vivo de Jugoslavujo okupas la slovenoj (sur la teritorio de Drava »banusejo«) apartan lokon, antaŭ ĉio pro la propra literatura lingvo kaj kiel mallarĝa ĉenoro en la mezeŭropa kultura sfero. Ilia literaturo ekprosperis en la 19-a jarcento; la unua presita libro aperis jam en la 16-a jarcento dum la protestantismo, kiu metis la fundamenton al la lingva kaj literatura evoluoj. En la tempo de Napoleon parto de l' slovena teritorio apartenis al Francujo, kio favore influis la plifortigon de l' nacia konscio. En la unua duono de la 19-a jarcento superas ĉiujn slovenajn aŭtorojn Francisko Prešern, la poeto de l' samtempa eŭropa formato. Ĉe la fino de la 19-a jarcento penetris en la slovenan literaturon la influo de l' okcidenta naturalismo preskaŭ samtempe kun la influoj de l' franca simbolismo kaj de la dekadencia literaturo. En la kuniĝo de tiuj influoj kun la enlanda hejmeca spirito, enradikiĝinta en la tradicio, evoluis la moderna slovena literaturo, kiu donis du kreintojn de speciale slovena tipo: la noveliston Johanon Cankar kaj la lirikiston Oton-on Jupančič. Ili ambaŭ dum la lasta tempo eniris la mondliteraturon.

La poeto de »Duma«, de la plej bela lirika slovena poemo, kies versoj, indaj de W. Whitman kaj E. Verhaeren, pentras la doloron kaj sopiron de slovena animo. — Oton Jupančič, naskiĝis la 23-an de januaro 1878. en Vinica, en la regiono nomata »Bela Krajina« (Blanka Krajno). Ĉi tie alproksimiĝas kaj kunfandiĝas la slovena kaj kroata popola kaj kultura tipoj. Oton Jupančič studis en la universitato de Vieno, li vivis kelkan tempon en fremdlando, precipe en Parizo; nuntempe li estas intendanto de l' slovena teatro en Ljubljana. En la jaroj 1899—1924 li eldonis 8 kolektojn de lirikaĵoj kaj tragedion en versoj. Li tradukis en la slovenan lingvon multajn unuarangajn verkojn el la mondliteraturo; precipe sukcesis liaj tradukoj de Shakespeare, la plej bonaj en la slava sudo. Oton Jupančič estas ĝenerale rekonata kiel unu el la plej grandaj jugoslavaj poetoj.

Pri lia laboro ekzistas multaj studaj traktadoj en fremdaj lingvoj. Arturo Cronio eldonis en la jaro 1928 en »Istituto per l' Eŭropa Orientale« longan monografion En la ampleksa libro »Oton Joupantschitsch, poët slovène« (Paris 1931) traktas lian vivon kaj verkojn la universitata profesoro en Strasbourgh Lucien Tesnière. En tiu ĉi libro aperis en la traduko ankaŭ granda parto de poeziaĵoj, inter aliaj ankaŭ »Duma«. La itala traduko de »Duma« (Italo Maffei kaj Fanny Sinkovec—Mayer) aperis en Modena en la jaro 1924. La germana kritikistodro. Otto Forst Bataglia (Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven, 1931) juĝas pri Jupančič kiel pri unu el la plej grandaj eŭropaj poetoj, samvalora al Claudel, Stefano George, Valéry kaj al d' Annunzio.

B. Borko.

DRAGUTIN DOMJANIĆ. La poeto estas unu el la plej grandaj kroataj lirikistoj ankoraŭ vivantaj. Temperamente melankolia, revema, amanto de la soleco, li sentas la mondon nur kiel la »vanan sopiron«. Nura rezignemo ŝajnas al li la sorto. Domjanić kun rompita koro pri-

Ventego

— Hendrik Adamson —

Pluvetas, pluvas, pluvegas,
de ŝ'onoj faladas torent',
kuretas, kuras, kuregas,
spiretas, spiras, spiregas,
per den'oj klakadas la vent'.

Arbetoj, arboj, arbegoj
kliniĝis ĝis la herb'
treme'oj, tremoj, tremegoj,
ĝemetoj, ĝemoj, ĝemegoj
penetras ĝis ost' kaj cerb'.

ploras la forpasecon de ĉio, ankaŭ de la homoj, kiuj forbrulas senrevene... La virinon li rigardas romantike, metas ŝin en la barokan ĉirkaŭaĵon, kun gobelenoj, paĝioj, balkonoj inter rezedoj, aleoj kaj fontanoj. Tiel lia liriko akiras trubaduran melankolion kaj ĉarmon. La vortoj estas portantoj de la »agordoĵ«, tremantaj movoj de l' pentrista peniko, muzikaj arpeĝoj. De tiu artismo apartiĝas bukedo da poemoj, en kiun la poeto elspiris sian »blankan animon« konfesante la senŝancan amsopiron. Ne ekzistas en la tuta kroata liriko pli diskreta, nek pli profunda, analizo de la amo. Liaj »simpatiaĵoj« estas Heine, Ver'aïne, Mae'terlinck, Gogolj, Dostojevski, Nadson, Puŝkin, Ljermontov.

VOJISLAV ILIĆ PLI JUNA. Samnomano de la majstro de verso Vojislav Ilić. Li estas konsiderata unu el la plej bonaj vivantaj lirikaĵoj serbaj poetoj. La »Poŝtveturilo« priskribas lian revenon en la lokon kie li mortigis sian malfidelan edzinon. Tiu akcidento stimulis lin skribi sincerajn kaj dol'orplenajn lirikaĵojn.

S. B.

FRAN MAJURANIĆ. Naskiĝis en la familio, kiu donis plej eminentajn poetojn kaj scienculojn. Jam en la frua aĝo li komencis verkadon per spritaj skizetoj, kolektitaj poste sub la titolo: »Foliaro«. La formo de tiuj »poemoj en prozo« estas pruntita de Turgenjev. Jen doloro, jen profundaj meditoj, elvokitaj de sufero, mordanta pro la alia kristaliĝis en literaturaj perloj. La tutan kolekton uverturas antaŭparole la vortoj de Turgenjev: »Nur ne legu la leganto ĉion je unu fojo, ĉar — versaĵne — pro enuo la libro falus el la mano. Oni legu ĉiun skizeton aparte: hodiaŭ unu, morgaŭ la alian... Eble de iu folio gutos io en la animon...«

IVO ANDRIĆ. La verkisto aperis sur la literatura kampo jam antaŭ la mondmilito, kvankam li estis ankoraŭ junuleto. Dum la milito li estis — en la aĝo de 22 jaroj — jetita en la malliberejon kiel suspektita ŝtatperfidulo. Tie en mallumo kaj frostoj de la vintraj vesperoj ŝpinigis »EX PONTO«, la verko, plena de ĉaste pura poezio, nur tie kaj tie vualita de la malhela melankolio. Sentigas influo de Kierkegaard, Nietzsche, Pascal. Nur pli pasia, pli bolema kaj ribela li ŝajnas ol ili, ĉar li — preskaŭ infano — jam spertis tragedion de la vivo. Poste, kiam li forlasis la malliberejon kaj komencis la normalan vivbatalon, li verkis belegajn »bosniajn rakontojn«, kie per riĉaj koloroj li bildigas spiron de la oriento, inundata perforte de la okcidenta civilizemo.

RECENZO

Ĉiujn librojn, ricevatajn en du ekzempleroj, ni recenzas. Unuope ricevatajn librojn ni nur mencias. — La recenzoj esprimas nur la opinion de la recenzinto kaj ne tiun de la redakcio. Por tio la redakcio tre volonte publikigas interesajn kontraŭopiniojn, koncernantajn i ĵn aperintajn recenzojn. — La libroj, ĉi tie menciataj k'j recenzataj, estas haveblaj ĉe la librofako de nia eldonejo.

TRANS LA FABELOCEANO. Originalaj noveloj de Francisko Szilágyi. Volumo 136 paĝa kun 15 ilustraĵoj sur peza senligna papero. Formato 20×13.5 cm. Kun dukolora ŝirmkovrilo. Eldonis Literatura Mondo, Budapeŝt IX. Mester-utca 53. V. 7. Prezo broŝurita 0.60 dolaroj, bindita 1.— dolaroj. Aldonu 10% por sendkostoj.

Ĉu estis, ĉu ne estis, eble trans la Fabelmaro de hodiaŭa Eŭropo, estis Esperantista recenzisto, loĝanta en Londono. Necesas mencii, ke li ankaŭ faris aliajn laborojn, de tute honesta speco, sed fakto restas, ke li estis Esperantista recenzisto. Ankoraŭ pli fabelece estas, ke li kutimis legi preskaŭ ĉiun verkon, antaŭ ol recenzi ĝin, nur kelkfoje li trovis iun verkon nelegebla, kaj memoris, ke ne necesas manĝi ovon ĝisfine, por konstati ĉu ĝi estas freŝa, freŝeta, aŭ jam antikva.

Kaj en iu mateno la Esperantista recenzisto vekigis pro la forta frapo de la leterportisto je lia dompordo. Kaj li pensis al si: »Do, jen pakajo por kiu la letertruo ne sufiĉas — tio certe estos io agrabla«. Kaj li ree endormiĝis por duonhoro, kontenta pro scio ke plezuriga pakajo atendas lin je matenmanĝo.

Sed kiam li venis en la manĝambon li ne trovis agrablan pakajon, li trovis libron en internacia lingvo, kaj subite li rememoris, ke li estas Esperantista recenzisto, kaj ne tia normala homo, al kiu oni sendas agrablajn pakajojn. Li do provis la efikon de du tasoj da teo, kaj legis en la matena ĵurnalo pri pluraj murdoj, naciaj revolucioj, kaj virinaj modoj.

Finfine, tamen, li ekrigardis la libron, kaj trovis la bindon tre plaĉa. Post tio, lian atenton kaptis la multaj desegnaĵoj, de trafa kvalito, hodiaŭa speco, kontrastantaj kun la mornaj malaktualaj kiuj malornamas multe da libroj en la moderna lingvo. Kaj ĉar li ne havis urĝan laboron antaŭ si, li komencis legi la klarajn litertipojn.

La rezulto estis, ke li trovis sin leganta paĝon post paĝo, kun konstanta intereso kaj sufiĉe da ridoj pro la pikaj ŝercoj kaj la ŝercaj pikoj. Kaj fine li trovis, ke li legis la verkon ĝisfine, sen konscia penado tion fari.

Sed venis la penso, ke li ne estas ordinara homo, kiu rajtas legi libron kun plezuro, kaj poste forgesi pri ĝi. Li estas Esperantista recenzisto, kiu devas kiali, kaj kieli, kaj prii, kaj opini, en tiom da vortoj. Li do komencis cerbumi, kion li skribu pri la verko, kaj li komencis per frazoj pri »lertaj fabeloj«. »modernigitaj infanrakontoj« kaj »flua stilo«. Poste li provis meti la verkon en skolon, sed ne povis pensi al skolo kiu inkluzivus ĝin. Sekvis peno fari komparon kun iu alia aŭtoro de Esperanto, sed li ne povis pensi pri alia aŭtoro de Esperanto kiu faris same distrajn kaj samtempe ne senprofundajn skizojn. Estis terure. Kion oni opinios pri li, se li ne metos la verkon en iun skolon, ne faros ian trafan komparon? Oni taksis lin nekompetenta. Li sopiris pri la frua epoko de nia literaturo, kiam sufiĉis konstati ke iu verko estas gramatike bona, kaj laŭdi ĝin nur tial ke ĝi estas verkita en Esperanto. »Nia talenta samideano vere riĉigis nian literaturon« — tiutempe tia kliŝaĵo por ĉiuj verkoj sufiĉis.

La Esperantista recenzisto do faris tre simplan aferon: li skribis nur sian ordinaran opinion — ke la verko estas interesa, distra, flustila, ne profunda, ne senprofunda. Poste li denove legis en ĝi, ĉi tiun fojon ne kiel recenzisto, sed kiel ordinara homo.

Sed tio, ke recenzisto legas libron pro propra plezuro, tio estas jam tro fabeleca.

K. R. C. Sturmer.

LA PENTROARTO EN LA MALNOVA HUNGARUJO. Verkis dr. István Genthon, tradukis dro Francisko Szilágyi. Eldonis Literatura Mondo Budapeŝt. Formato 25×17 cm. Okdek paĝoj da teksto kaj 96 paĝoj da bildoj. Duonlede bindita. Prezo 3.— dolaroj + 10% por sendkostoj.

La historioscienco havas periodojn, kiam ĝi favoras iun tendencon kaj tiel estas kompreneble, ke ĝi havas ankaŭ kulpajn forgesojn. Ankaŭ la grandega monografio de dr. István Genthon forigas tian kulpon de la hungara historioscienco kaj per tio pagas ŝuldon ĝis nun lekvititan ne nur al la hungara nacio sed al ĉiuj kulturacioj.

Lia verko, kiu ekde la komenco de la hungara pentroarto, do ekde la lastaj jardekoj de la 14-a jarcento akompanas la grandiozan evoluon de la hungara pentroarto ĝis la fino de la gotika pentro, prezentas planan bildon pri unu el la plej unueca, plej bonkvalita epoko de la hungara arto. Li pravas, ke jam ĉirkaŭ la jaro 1380 ekfloris vigla pentrokulturo en Hungarujo, ĉar la bildoj, postrestintaj el tiu ĉi tempo, montras tiom rapidan evoluon, ke lian ekeston kaj neatenditan evoluon oni ne povas simple klarigi al si per la invito kaj penetro de fremdaj majstroj. Li tuŝas ankaŭ la memstaran nacian karakteron de la hungara pentro kiu fariĝis tia, kvankam la evoluo ekiris sub la protektado de du spiritaĵ granpotencoj: la germana kaj itala pentro. Tial estas, ke multaj eminentaj bildoj atingas la nivelon de la aŭstrogermana pentro. Sed la multscia verkisto ne traktas per hipotezoj, sed per la metoda esploro de la materialo, per la funda kono de pli ol dumil bildoj li desegnas la konturojn de la evolulinio de la malnova hungara pentroarto. Tiu ĉi linio kuras sagorekte supren de la Madono de Ludoviko la Granda kaj de la triobla altaro de Bât tra Tomaso de Kolozsvár kaj tra la eminentkvalitaj bildoj de la majstro de Jánosrét ĝis lat. n. M. S. majstro, ĉe kiu kulminas la malnova hungara pentroarto. Kaj en tiu spaco ekzistas la multego de la religitemaj bildoj, le memstaraj produktoj de granda kolektiva kulturo, valoraj dokumentoj de la spirito de jam pasinta mondo.

Sed dr. István Genthon, kiu apartenas al la unuaj pioniroj de la juna hungara artkritikista generacio kaj poluris sian apartan talenton per la detala trastudo de la plej modernaj metodoj kaj tendencoj, estas ne nur fakulo, sed verkanta por la plej vasta laika publiko. Kaj liaj meritoj estas eble plej grandaj sur tiu ĉi kampo. Ĉar se la leganto trastudas ĉi tiun verkon li kleriĝos ne nur pri la evoluo de la hungara pentro, sed li ricevas apude tian enkondukon por la ĝuo de ĉiuj epokoj de la arto, kiu honorus eĉ libron, speciale verkitan kiel manlibro de arto. La verkisto ne nur bone atentis la tiutempajn eksterlandajn interrilatojn, sed per la detalaj analizo kaj priskribo de la presitaj bildoj li montras al la leganto tiun vojon, kiun oni devas sekvi, se oni volas enprofundiĝi en la ĝuon de iu artverkaĵo kaj oni volas kompreni ĝin. Tio estas la neforpasebla merito de la verkisto kaj tial estos la verko ĉiam aktuala.

La tradukisto mem bone sciis kaj konis la celojn de la aŭtoro kaj tradukis la verkon ne nur en neriproĉebla lingvo kaj per plej facila kaj komprenebla stilo, sed ankaŭ per la uzo de kiel eble plej malmultaj neologismoj, kvankam la speciala temo necesigis por tio grandan fortostreĉon. La merito de la tradukisto estas ankaŭ tio, ke li faris ĝuebla la libron ankaŭ por tiuj, kiuj ne konas la historion de Hungarujo mem kaj krom la teksto, aldonis ankaŭ apartan klarigaron pri la elparolo kaj nuna nomo de la malnovaj hungaraj lokoj.

Kaj parolante pri la eldono, mi ne rajtas preterlasi la meritojn de la eldonejo mem, kiu ne ŝparante monon kaj energion, faris la verkon eble la plej bela libro en Esperanto.

Multfoje oni plendas, ke nia literaturo ne atentis bone la postulojn kaj bezonojn de la lingvo-propagando, kio ĉe ni estas tre grava postulo. Tiu ĉi libro plene kontentigas ĉiujn dezirojn:

La literaturisto ricevas interesan legajon

la lingvisto senriproĉan teknikan lingvon

la artamanto belegan libron kun vere abundaj ilustraĵoj

la propagandisto unu el tiuj propagandiloj, kiuj devas esti plej efikaj en artistaj, intelektaj kaj katolikaj rondoĵoj.

kaj la komencanto facilan legajon.

Jen pro kio mi deziras al la verkisto kaj eldonejo sukceson, kian ili meritas kaj al la esperantistaro ankoraŭ multe da tiaj eldonaĵoj.

D—ĉ.

TAKEO ARISIMA: SENBEDAURE AMO RABAS. El la japana tradukis: Tojosato Tooguu, la tradukon reviziis: S. Furusawa. 103 paĝoj. Eldonejo: Japana Esperanto Instituto, 1931.

Tiu ĉi profundanaliza libro atestas pri renkontiĝo de l' orienta kaj okcidenta Penso. La aŭtoro estas klar-mensa intelektulo, iom inklina al eklektikismo, al kiu tamen sukcesis konstruo de interesa, originala verko. Li multe legis, kaj, kvankam lia kontrolo kritiko ne ĉiam funkcias senriproĉe, oni devas rekonii, ke li ne estas humila adepto de siaj eŭropaj filozofidealoj, sed la eŭropa efiko fekundigis lian originalan orientan spiriton, kaj la du faktoroj naskis amalgamon, kiu vere povas interesi ĉiun mense aktivan eŭropanon.

La esprimiloj de l' verkisto estas tiuj de logika filozofio, bedaŭrinde la libro senas ĉiun poezian facilecon kaj graciecon, kiuj en la verkoj de kelkaj eŭropaj filozofoj faras eĉ la plej komplikajn tezojn tiom facile alireblaj. Eble ankaŭ la tradukisto estas parte kulpa pri tiu ĉi iom peza stilo, sed tamen oni devas admiri lian brave plenumitan laboron. Mi povas rekomendi la libron al lingve spertaj, por pripensado pretaj samidenoj.

Ludoviko Totsche.

EISABURO ISIHARA: VERDA KARTO. Socio post 50 jaroj. El la japana tradukis: H. Jamanaka. 181 paĝoj. Eldonejo: Japana Esperanto Instituto.

Teknika fantazio pariginta kun socia utopio. Imitaĵo de samtendencaj eŭropaj romanoj, sed kun esprimiloj multe pli modestaj. La gusto de l' eŭropa publiko estas ege dorlotita per tiaj libroj, en la okuloj de eŭropano la romano de Ishara estas nesaveble naiva: troviĝas scenoj, kie la aŭtoro intencis ĝis eksplodo streĉi la nervan ekscitiĝon de la leganto kaj la sceno rikoltas nur rideton. (La aŭtoro ridinde naive imagas la vivon en la estonto, ĝin simbolas la elektra revolvero, kiu estas nedisigebla de liaj herooj, ili eĉ dormas kun ĝi!) Pri la sociaj ideoj de l' aŭtoro ni eĉ ne parolu, ili estas tiom infancaj. Ankaŭ el psikologia vidpunkto la libro estas fuŝita: la rilato inter patrino kaj filo estas monstre absurda. Almenaŭ por eŭropaj okuloj.

La traduko ne estas malbona. Kompreneble la tradukinto devas ankoraŭ multe studi la modernan Esp-an literaturon. Kelkaj rimarkoj: en la frazo: »estas neeviteble, ke vi miskomprenus min« anstataŭ la kondicionalo ĝustas la u-modo. La uzo de »unu« kiel nedifinita artikolo infektas ankaŭ tiun ĉi libron.

Kaj tamen mi ne povas diri, ke la romano enuigis min. Mian interesigon streĉis la japana vidmaniero de l' aŭtoro, kiu sentebas sur ĉiu paĝo de la libro. Nu, kiu emas legi ĝin el tia vidpunkto, al tiu mi povas rekomendi ĝin.

Ankoraŭ demando al la Japana Esperanto Instituto: la eŭropa publiko avidas pri la veraj valoroj de la japana

literaturo, ĉu ne estus pli ĝuste tradukigi tiajn verkojn? Kaj, ĉu antaŭ eldono de iu libro ne estus utile konsulti eŭropan fakulon?

Ludoviko Totsche.

ITALO TOSCANI: RAKONTOJ POR GEKNABOJ.

El la itala: R. Castagnino. 88 paĝoj. Eldonejo: A. Paolet. St. Vito al Tagliamento Italujo Prezo: 4.— liroj + 20% por sendkostoj.

Sunt lacrimae rerum: la aĵoj havas larmon, animon, tio estas la impresoj de la leganto dum la lego de tiuj ĉi rakontoj. Varmokula, mildkora poeto estas Toscani, kun helpema kompato al la suferanta vivo de la mizeruloj kaj malfortuloj. Kaj lia kompato inundas en la naturon, eĉ en la ŝajne plej senvivajn objektojn. Jen forlasita domo, jen sola cipreso, jen brila stelo helpas al la mizeruloj kontraŭ la kruela indifereco de la sorto, aŭ de la malbonuloj. Amo estas la ĉefmotivo, kiu regas en tiuj ĉi fabeloj, kaj kiu gajnas nian simpatian por la verkisto, kvankam multfoje la tendenco estas trovidebla, multfoje la apostolo venkas la poeton.

La traduko estas bonstila, kiel decas al libro destinita por knaboj. Tamen anstataŭ la plurfoje uzita »el-spiro« estus sufiĉinta »spiro«; la verbo »formalaperi« estas terura. En la esprimo »unu vesperon« la aŭtoro uzas »unu« kiel nedifinitan artikolon. Ĉu la 16 reguloj de la gramatiko estas tiom multe, ke oni tiel facile povas forgesi pri ili?

Oni bone agas, se oni legigas tiun ĉi libron per niaj esp-istaj knaboj.

Ludoviko Totsche.

LA ENIGMOJ. 16 paĝa kajero. 1000 premioj por la solvintoj! Eldonas: la Internacia Cseh-Instituto de Esperanto.

La Internacia Cseh-Instituto aranĝas grandan enigmonkonkurson, kies partopreno estas tre utila, ĉar krom la multaj premioj, oni ludante, cerbumante, nerimarkante lernas multajn novajn vortojn esperantaj kaj pasigas kelkajn agrablajn horojn dum la solvo de la ruzaj enigmoj.

RAFAEL DE SAN MILLAN ALONSO: MIA POEZIO. 64 paĝoj. Eldonis: Hispana Esperanto Asocio. 1932. 1.— fr. sv.

De mortuis nil, nisi bene: pri la mortintoj diru nur bonon! Oni eldonis tiun ĉi poemkajeron je la memoro de l' fervora hispana samideano: do ĉi foje la kritiko silentu. La libro certe interesos la personajn amikojn de l' mortinto, sed mi ne pensas, ke ĝi povus allogi pli larĝan publikon. Tamen mi notu la titolon de la plej bona poemo en la volumo, la soneton »Moralisto«, kiun mi nepre envicigus en kiun ajn antologion de nia originala poezio.

Ludoviko Totsche.

UNUA LEGOLIBRO. Eldono de SAT. 23. Rue Boyer, Paris XX. 102 p. Prezo: 1 mkg. Kompilis: N. Bartelmes.

Tiu ĉi legolibro estas tre varia. Ĝi donas multajn interesajn kaj enpensigajn rakontojn, fabe'ojn, priskribojn, poemojn, sciencajn traktadojn, karikaturnajn ilustraĵojn ktp. por laboristesperantistoj.

La ĉefa merito de la verko estas, ke ĝi donas lingvajn rimarkojn post ĉiu legaĵo el kiuj oni multon povas lerni, analizante diligente la enhavon de la ĵus legita teksto. Tre rekomendinda lego- kaj lernolibro por kursoj kaj studrondoj proletaj.

P. P.

DI INTERNACIONALE HILFS-SPRAACH de Dro A. Goldburt. (La internacia lingvo). Eldono de Vilna Esperantista Societo »Universo«. 24 paĝoj. Prezo: 30 groŝoj polaj.

Tre bona propaganda broŝuro por judoj. Klare kaj konvinke la aŭtoro prezentas ĉiujn popularajn argumentojn kaj avantaĝojn de Esperanto. Utila propagandilo en la mano de ĉiu esperantisto, aganta inter judlingvanoj.

I. Lejzerowicz.

EKRELO

Leipzig No 24, Löbauerstr. 35 (Germanio)
Poŝtĉekkonto: WALTER KAMPFRAD,
Leipzig n-o 125, 327.

estas eldoninta pliol 50 librojn en Esperanto

(prilingvaj verkoj, beletristiko, socialisma konstruado ktp.) inter ili:

Drezen: Historio de Mondlingvo bindite .	7.00 mkg.
" Analiza Historio de Esp-o Movado	1.70 "
Puŝkin: Eŭgeno Onegin	3.00 "
Stalin: Fundamento de Leninismo . . .	1.00 "
Reissner: En la Lando de Hindenburg .	— .80 "
Flamo: Ĉe-metoda instruilo por lab.-kursgv.	2.00 "

Liverado nur post antaŭa pago!

Mendu senpagan katalogon!

ESPERANTAN LITERATURON AL SOVETIO

Nun ni povas liveri dum certa tempo tre favorkondiĉe plejparton de la libroj el nia eldonejo. Interesigantoj postulu tiurilatan informilon de la eldonejo de LITERATURA MONDO, Budapeŝt, IX, Mester-utca 53.

Atentu, geinstruistoj!

Multe oni diskutas en niaj pedagogiaj rondoj pri la rekta (senpera) metodo. Ĝiuj jam aprobis ĝin kiel la plej taŭgan instrumanieron. Por faciligi al la instruistaro la instruadon laŭ tiu ĉi metodo, ni eldonis novan libron prilaboritan laŭ originala sistemo kun metoda enkonduko.

Esperanto per Esperanto de Leono Vienano

La sistemon de tiu ĉi libro formas kvar jenaj postuloj pedagogiaj:

1.) eblo de instruado laŭ senpera metodo (t. e. ne uzante tradukan lingvon) konformigita al plenkreskuloj sen iuj ajn iloj aŭ specialaj ilustraĵoj helpe de *ordinaraj objektoj*, kiuj troviĝas en ĉiu preskaŭ ĉambro, *tono, simplaj movoj kaj gestoj*.

2.) por eviti la enuigan sistemon de apartaj frazoj ne interligitaj per iu komuna senco, troviĝas eĉ en la komencaj lecionoj facilegaj rakontoj, kies *primitiva* stilo respondas precize la gramatikajn kaj vortajn sciojn de la lernanto en koncerna leciono.

3.) en ĉiu rakonto troviĝas nur tiaj formoj gramatikaj, kiajn la lernanto jam ekkonis en la antaŭaj lecionoj.

4.) la gramatiko estas klarigata laŭ indukta metodo, t. e. el specialaj ĉapitroj gramatikaj la lernanto mem konkludas koncernajn regulojn.

Prezo 1.75 zl. aŭ 0.20 dolaro.

Por sendkostoj aldonu 10%.

Eldonejo N. Szapiro WARSZAWA, Nowolipki 8.
Prospektoj senpage.

SENNACIECA ASOCIO TUTMONDA

(S. A. T.) — KULTURA K INTERHELPA ORGANIZO DE PROLET-ESPERANTISTOJ APERIGAS 3 GAZETOJN:

SENNACIULO,

aperanta (dum la krizo) DUSEMAJNE, 12 paĝa, kun raportoj el la socia k laborista vivo;

LA LERNANTO,

4 paĝa instrua k amuza gazeto, monata;

LA NOVA EPOKO,

dumonata literatur-sciencia revuo, grandformata, 20-24 paĝa,

En aprilo aperis la unua kajero de ĝia nova kolekto, riĉe ilustrita, el kies enhavo ni citas:

LITERATURO: Poezio k prozo originala k tradukita. — LA PAĜO DE L' FILOZOFO: — SCIENCO: Astronomio. Tekniko. Lingvoscienco. Scienco k Poezio. — SUR LA EKRANO. SUB LA SAGOJ DE L' KRITIKO, k. c. (Unuopa ekzemplero kostas 0.50 mk. g.)

*

S. A. T. liveras al siaj anoj **JARLIBRON** kun plena membro-adresaro k utilaj sciigoj. Ĝi aperigos 40 volumojn da literaturaj k sciencaj libroj (*petu katalogon!*). Laste aperis riĉe ilustrita, 104 paĝa **UNUA LEGO-LIBRO** kun multaj lingvaj klarigoj.

PRI ĈIO: MEMBRIĜO, GAZETOJ, LIBROJ, INSIGNOJ KTP. PETU INFORMOJN ĈE

Sidejo de SAT, 23, rue Boyer, Paris XX,
Administrejo de SAT, Kolmstr. 1. Leipzig O. 27.

Jen la ornamoj por via biblioteko:

Prezo: USA dol. 2.20 + 10%

Prezo: USA dol. 3.— + 10%

Eldonis: „LITERATURA MONDO“, Budapest, IX., Mester ucca 53. V. 7,
ricevebla de la seriozaj esperantistaj librovendistoj

P O R LA GOETHE JARO

LITERATURA MONDO eldonis
du versajn verketojn de la
senmorta majstro en modela
traduko de

K. Kalocsay

En belaspekta, arte ilustrita
libreto aperis:

Goethe:
ROMAJ ELEGIOJ
kaj **LA TAGLIBRO**

El la universala genio, ĉion ampleksanta personeco de la Poeto kaj Scienculo, ĉi tiuj du poemoj montras al ni la **erotikan** Goethe, Novan Goethean miton de grek-pagana amo rivelacias la **Elegioj** en antikvaj metroj. La rememoroj de maljunulo nutras la fajron de la **Taglibro**, de ĉi tiu tiom malkaŝparola kaj funde tamen tiom morala eta ĉefverko. — Prezo broŝ. USA dolaroj 0.40, bind. dolaroj 0.60, afrankita. — En silka bindo, sur arta kretopapero, farita nur 50 numeritaj ekzempleroj subskribitaj de la tradukanto, dol. 1.— afrankita.

DE PAĜO AL PAĜO

en la verkoj de la famaj esperantistaj verkistoj
kaj tradukistoj kondukas la leganton la sam-
titola libro de

LUDOVIKO TOTSCHÉ

konstanta recenzisto de Literatura Mondo

La studoj traktas pri BAGHY, BODÓ,
HILDA DRESEN, ENGHOLM, FORGE,
HOHLOV, KALOCSAY, K. ROBINSON,
SZILÁGYI, STURMER, R. SCHWARTZ

La studoj verkitaj kun granda kompreno kaj
prezentantaj profundan analizkapablon kaj in-
teresusajn vidpunktojn, detale montras la mankojn kaj
virtojn de la verkistoj, projekciante ilian

literaturan profilon

interese kaj fidele.

La libro 124 paĝa en formato 13.5×20
cm. kun bela ŝirmkovrilo, portreto kaj mal-
granda biografio de la verkistoj, sur senligna
papero presita kostas

broŝurita usonajn dolarojn 0.50

bindita usonajn dolarojn 0.80

Aldonu 10% por sendkostoj.

Mendu ĉe la eldonejo: „Literatura Mondo“, Budapest,
IX., Mester ucca 53. V. 7. ĉe niaj reprezentantoj kaj
ĉe la seriozaj esperantistaj librovendistoj